

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ СТРАХОВИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ

(на матеріалах ПАТ «СК «Українська страхова група»)

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу, групи 411,

заочної форми навчання

спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Паскарюк Михайло Мар'янович_____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Федишин Майя Пилипівна_____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від « ____ » травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СТРАХОВИКА.....	6
1.1. Фінансові ресурси: суть, структура, механізм формування.....	6
1.2. Особливості організації фінансів страхових компаній в сучасних умовах.....	10
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПАТ «СК «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА».....	15
2.1. Аналіз формування фінансових ресурсів страхової компанії ПАТ «СК «Українська страхова група».....	15
2.2. Оцінка фінансових показників діяльності страхової компанії ПАТ «СК «Українська страхова група».....	26
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИКА.....	35
3.1. Основні проблеми організації фінансів страховика в сучасних умовах.....	35
3.2. Удосконалення управління фінансовими джерелами страховика.....	40
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Ринок фінансових послуг України сьогодні є вкрай нестійким, тому особлива увага приділяється фінансовій стабільності та динамічному розвитку фінансового сектору. Фінансові ресурси мають важливе значення для страхової компанії, оскільки вони є ключовим елементом для забезпечення її стійкості, фінансової безпеки та здатності виконувати свої функції.

Агресія з боку росії проти України спричинила значне зниження обсягу грошових надходжень українських страхових компаній у формі страхових премій. Деякі експерти вважають, що національний ринок страхування наразі має мало шансів на оптимістичне майбутнє.

Вони стверджують, що страхування не є однією з провідних галузей економіки, і фінансові ресурси наразі спрямовані передусім на досягнення перемоги, а пізніше будуть використані для відновлення інфраструктури та економіки країни. Однак такий підхід не враховує всіх можливостей страхування.

Узагальнюючи, вказані проблеми мають актуальний характер і потребують вирішення як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

На сьогоднішній день для України є досить актуальним питанням ефективної організації фінансових ресурсів страховика та ефективного управління ними.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз фінансових ресурсів, оцінки практичних поглядів дослідження та шляхи вирішення проблеми.

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси страховика – ПАТ «СК «Українська страхова група», а предметом – теоретичні принципи формування та управління фінансовими ресурсами страхової компанії.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- розглянути теоретичні аспекти фінансових ресурсів страхової компанії та механізм їхнього формування;

- проаналізувати фінансові ресурси страхової компанії за 2020-2022 роки, а також дати оцінку роботі страхової компанії щодо ефективності формування та використання фінансових ресурсів;

- окреслити напрями підвищення ефективності управління фінансовими джерелами страховика.

Методологічна база дослідження. Вивчення теоретичного плану формування та управління фінансовими ресурсами було здійснено різними методами :

- метод аналізу – для дослідження показників формування фінансових ресурсів компанії;

- метод синтезу – поєднує всі теоретичні аспекти концепції фінансових ресурсів на сучасному етапі та створення загального уявлення про механізм їхнього формування ;

- метод узагальнення – для доведення результатів дослідження та формування висновків;

- метод систематизації – для створення узагальнених таблиць.

Інформаційною базою дослідження в роботі є фінансова звітність ПАТ «СК «Українська страхова група», статистичні матеріали, роботи вітчизняних фахівців.

У бакалаврській роботі розглянуто теоретичні питання фінансових ресурсів, їх суть, структуру, механізм формування ресурсів. Також, в роботі розкрито організацію фінансів страховиків на сьогоднішній день та особливості даного процесу.

Проведено аналіз формування фінансових ресурсів страхової компанії за 2020, 2021, 2022, 2023 роки, фактори впливу на їх обсяг і склад.

Досліджено доходи, витрати та фінансові результати страховика.

За результатами досліджень виявлено основні проблеми організації фінансів страховика на сьогоднішній день та запропоновано шляхи вдосконалення організації фінансових джерел страховика.

Робота складається із вступу, трьох розділів, які містять по два підрозділи,

висновків, списку використаних джерел. Ілюстраційний матеріал охоплює 11 таблиць, 5 рисунків. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 42 сторінках комп'ютерного тексту, загальний обсяг роботи розміщено на 66 сторінках, у тому числі 3 додатки займають 11 сторінок. Список використаних джерел містить 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СТРАХОВИКА

1.1. Фінансові ресурси: суть, структура, механізм формування

Фінанси страхових організацій розглядаються як регульовані державою економічні відносини у грошовій формі, що виникають у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів страховика з метою забезпечення статутної діяльності, власного розвитку та інтересів засновників. Таким чином фінанси страховика уособлюють сукупність різноманітних економічних прийомів і методів для досягнення максимального достатку компанії або вартості капіталу, закладеного у страхову справу [37, с.10].

За іншим підходом, фінансові ресурси являють собою тимчасово вільні кошти, що обертаються в страховій компанії та використовуються для реалізації страхових, інвестиційних і фінансових операцій. Розглянемо складові фінансів страховика

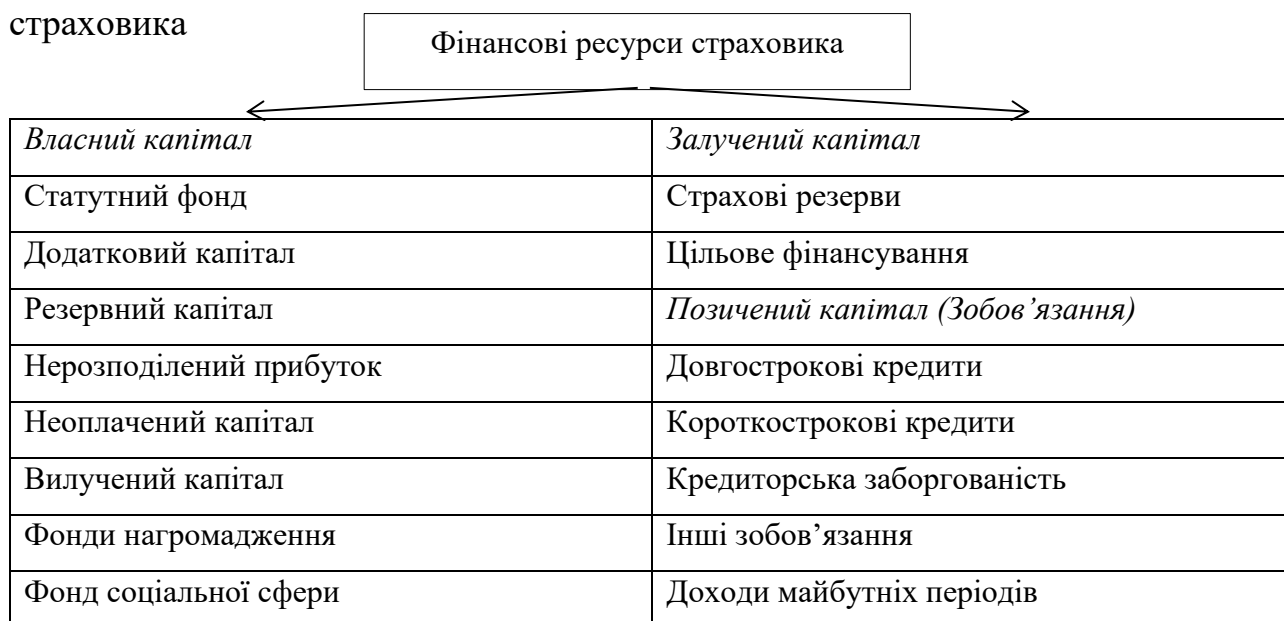

Рис. 1.1. Структура фінансових ресурсів страховика

Джерело : складено автором на основі даних [4;6;12;23; 34;37;39]

Як бачимо, фінансові ресурси страховика складаються переважно з власного та залученого, позиченого капіталу або зобов'язань, при цьому залучений капітал перевищує власний капітал, оскільки він включає премії страховика (рис. 1.1).

Така ситуація зумовлена особливостями страхової галузі. Діяльність страховика ґрунтується на формуванні грошових фондів з коштів страхувальників, отриманих у вигляді страхових внесків. Ці кошти не є власністю страховика, а лише тимчасово перебувають у його розпорядженні протягом дії договору страхування. Згодом вони або використовуються для виплати страхової суми, або стають доходом (за умови досягнення точки безбитковості договору), або повертаються страхувальнику в обсязі, передбаченому договором.

Отже, фінанси страхових організацій являють собою економічні відносини «у грошовій формі, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій» [11, с.37].

Матеріальний зміст фінансів страхових організацій полягає у тому, що це грошові фонди, які сформовані у процесі розподілу доходів страховиків. Таким чином, матеріальною умовою функціонування фінансів страховиків є накопичені грошові кошти. Отже, об'єктом фінансів страхових організацій є грошові відносини, які пов'язані із одержанням доходів і накопичень, їх розподілом, а також із формуванням та використанням відповідних грошових фондів.

Ключовою особливістю організацій страхового бізнесу є наявність специфічних фінансових резервів з чітко визначеним цільовим призначенням. Фінансові ресурси страховика перебувають у постійному русі, являючи собою фінансові потоки. Фінансовий потік являє собою різницю між надходженням і виплатою фінансових ресурсів за відповідний період, незалежно від джерела їх формування. Механізм формування фінансових ресурсів страховика

проілюстровано на рис.1.2.

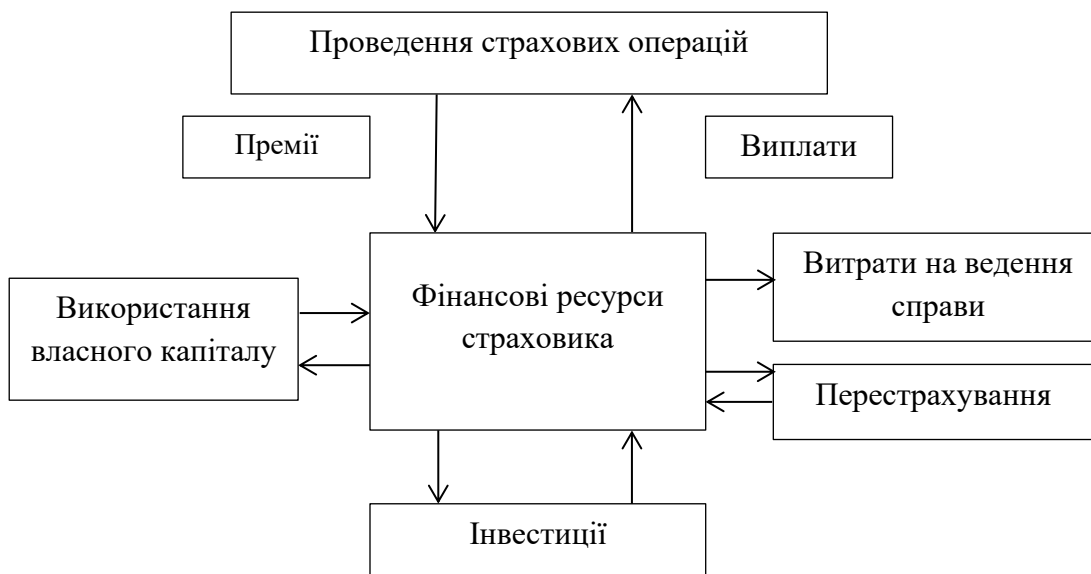

Рис. 1.2. Механізм формування фінансових ресурсів страховика

При створенні страхової компанії першим елементом фінансових ресурсів є власний капітал. Він поповнюється в процесі діяльності компанії за рахунок різних джерел прибутку, включаючи результати інвестиційної діяльності та емісійні доходи. Власний капітал страховика слугує фінансовою гарантією виконання його зобов'язань за договорами страхування, забезпечуючи стабільність і надійність компанії.

Фінансові ресурси страхової компанії включають страхові премії, які накопичуються завдяки внескам від усіх членів страхового фонду. Цей процес призводить до того, що страховик виконує свої зобов'язання з виплати страхового відшкодування лише перед деякими з його членів, залежно від настання страхових випадків. Зібрані страхові платежі використовуються для покриття видатків страховика, визначених у тарифах, включаючи адміністративні витрати, виплати страхових відшкодувань та інші витрати, пов'язані з наданням страхових послуг.

Крім того, фінансові ресурси страхової компанії включають резерви, які формуються для забезпечення майбутніх виплат і покриття непередбачених

витрат. Ці резерви є важливим елементом фінансової стійкості страхової компанії, оскільки вони забезпечують додаткову фінансову подушку в разі значних страхових виплат. Інвестиційна діяльність страхової компанії також відіграє ключову роль у формуванні її фінансових ресурсів. Інвестиції дозволяють не тільки зберігати, але й примножувати капітал компанії, що сприяє її довгостроковій стабільності та здатності виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Таким чином, ефективне управління власним капіталом, страховими преміями, резервами та інвестиціями є основою фінансової стабільності та успішної діяльності страхової компанії [22, с.32].

Придбання перестрахового захисту здійснюється через сплату перестрахових премій, що супроводжується зворотними грошовими потоками, такими як комісійні та авансові платежі за договорами перестраховання. Крім того, первинний страховик створює депозит перестрахової премії як гарантію виконання зобов'язань перестраховика.

Перестраховальні премії, що підлягають сплаті, не перераховуються безпосередньо, а розміщуються на спеціальному рахунку перестраховика. Це забезпечує перестраховику отримання відповідного відсотка, передбаченого договором. У результаті, страховик отримує дохід та додаткові інвестиційні ресурси.

Другим за важливістю елементом формування фінансових ресурсів страховика є інвестиційна діяльність. Цей механізм добре відомий і широко застосовуваний. Простіше кажучи, страховики генерують певний дохід шляхом інвестування своїх коштів.

Фінансові ресурси страхових компаній виступають джерелом інвестиційного капіталу з кількох причин. По-перше, надходження страхових премій передують наданню страхових послуг. По-друге, розподіл ризиків у часі дозволяє компаніям управляти своїми фінансовими потоками більш гнучко. На відміну від звичайних компаній, які спочатку інвестують в організацію виробництва товарів і послуг, а потім отримують оплату від споживачів, страхові

компанії отримують страхові премії на початку дії договору страхування.

Страхові премії зазвичай сплачуються страхувальником на початку дії договору страхування, а сам страховик може продавати свої послуги протягом тривалішого періоду часу. Завдяки цьому характеру руху фінансових ресурсів, страховики мають у своєму розпорядженні тимчасові кошти на певний період, які вони можуть інвестувати для отримання додаткового прибутку.

При інвестуванні коштів необхідно враховувати їх структуру та оптимальний період інвестування. Страхові резерви є коштами страхувальників, і вони повинні бути своєчасно повернуті у вигляді страхового відшкодування у разі настання страхового випадку, що може перевищувати суму отриманої премії за надання послуги.

Слід зазначити, що страховики зобов'язані розміщувати інвестиційні кошти максимально ефективно, у межах, дозволених умовами їхньої діяльності у цій сфері. Страхові резерви повинні обліковуватись на основі принципів диверсифікації, дохідності, прибутковості та ліквідності. Це дозволяє забезпечити стабільність і надійність страхових виплат та сприяти фінансовому зростанню страхової компанії.

1.2. Особливості організації фінансів страхових компаній в сучасних умовах

На сьогодні страхові компанії займаються не лише страховою діяльністю, але й інвестиційною та фінансовою, використовуючи тимчасово вільні кошти страхових фондів та інших резервів. Це призводить до того, що їхні грошові потоки є складнішими порівняно з іншими комерційними підприємствами.

Страхові компанії мають два окремі грошові потоки:

1. Виплати страхових відшкодувань – оборот коштів, що забезпечують страхувальникам страховий захист. Спочатку формуються страхові резерви та

фонди страхової компанії, а потім частину вільних коштів інвестують у прибуткові нестрахові проекти та фінансові організації, такі як банки (депозити) та цінні папери (акції, векселі, облігації тощо) з метою отримання додаткового прибутку.

2. Кошти, призначені для забезпечення діяльності страхової компанії.

Основним джерелом доходу страхової компанії є страхові премії. Окрім цього, страховики отримують доходи з інших джерел, таких як інвестиції, банківські вкладення, спонсорство, менеджмент, консалтинг та навчання персоналу.

Страхові резерви в особистому, майновому страхуванні та страхуванні відповідальності формуються за рахунок страхових премій. Вони призначені для забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань у разі настання страхового випадку. Крім того, страховики мають можливість інвестувати ці резерви. Наприклад, вони можуть надавати кредити страхувальникам, які уклали індивідуальні договори страхування, в межах страхової суми таких договорів.

Грошові потоки, що безпосередньо пов'язані з виплатами страхових відшкодувань, залежать від випадковості настання страхових випадків та невизначеності розміру збитків. Тому розрахунок страхових продажів базується на ймовірнісно-статистичних методах, які дозволяють визначити частку участі кожного застрахованого у формуванні фінансів страховика, а також оцінити вартість та цінність страхових послуг [23, с.145].

Формат, який використовується для розрахунку вартості надання страхових послуг, називається страховим тарифом. Він допомагає визначити страхове покриття за полісом та встановити розмір витрат на ведення бізнесу в застрахованій організації.

Чим більша ймовірність того, що фінансових резервів страховика буде достатньо для забезпечення рівноправних відносин між страховиком та страхувальником, тим вища фінансова стійкість страхової компанії. Це забезпечує довіру клієнтів та стабільність на ринку страхових послуг.

Діяльність страхових організацій на ринку включає не лише

відшкодування страхових збитків та витрат на ведення справ, але й здобуття прибутку. Страхові організації не є джерелом національного доходу, але вони сприяють його перерозподілу.

Під терміном «прибуток» від страхових операцій мається на увазі «позитивний фінансовий результат страхової діяльності», коли «дохід перевищує витрати» на надання страхових послуг страхувальникам. У більшості розвинених країн, головним джерелом прибутку страхових компаній є не стільки збір страхових премій, скільки інвестиційна діяльність.

Інвестиційна діяльність полягає у вкладанні тимчасово вільних коштів резервних страхових фондів у різноманітні прибуткові проекти. Ці проекти можуть включати науково-технічні розробки, комерційні підприємства, цінні папери, державні облігації та депозити. Таке інвестування сприяє збільшенню капіталу страхової компанії та генерує додатковий прибуток, який підтримує її фінансову стійкість.

Кошти, що надходять від інвестиційної діяльності, зазвичай спрямовуються на фінансування різноманітних страхових проектів, підтримку у збиткових видів страхування, впровадження нових видів страхування та підготовку персоналу.

У відміну від кругообігу коштів для виплати страхових компенсацій, обіг коштів, пов'язаний з організацією страхових операцій та розвитком страхових організацій, регулюється чинним законодавством, статутом страхової організації та іншими визначальними факторами.

Страхові компанії є суб'єктами господарювання, що мають власні фінансові ресурси та є самофінансованими, незалежними та самостійними. Тому вони формують спеціальні страхові резерви та інші фонди, необхідні для забезпечення своєї діяльності.

Закон України «Про страхування» передбачає, що «страховики можуть створювати резерви та фонди, необхідні для забезпечення своєї діяльності, за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні страховика після сплати податків» [1].

Наприклад, створення резервів або фондів для фінансування заходів щодо запобігання нещасним випадкам, транспортним пригодам та втраті застрахованого майна.

На прикладі акціонерних страхових компаній (АСК), які мають статутний капітал, вимагається створення, крім страхових резервів, інших фондів у розмірі не менше 15% статутного капіталу за рахунок щорічних відрахувань не менше 5% від чистого прибутку.

Резерви та фонди регулярно формуються з премій, отриманих за договорами страхування та перестраховування. Розмір цих резервів визначається рішенням ради директорів або виконавчого органу страхової компанії, враховуючи такі чинники, як кількість укладених договорів перестраховування та страхування, сума отриманих премій, обсяг страхових зобов'язань та інші характеристики страхових операцій.

Страхові компанії володіють, користуються та розпоряджаються цими резервами. Їх використання може здійснюватися як інвестиційний ресурс для отримання додаткових доходів з метою зниження операційних витрат, підвищення конкурентоспроможності та поліпшення рівня ліквідності страхових організацій.

Щодо інвестування резервів, це питання регулюється законодавством. З метою забезпечення фінансової стабільності, страхові компанії інвестують ці резерви у відповідності до таких вимог: не менше 10% резервів інвестується у місцеві, державні та муніципальні облигації; до 40% може бути вкладено у нерухомість; до 50% може бути розміщено на банківських депозитах; не більше 40% може бути вкладено у цінні папери акціонерних товариств та інші папери; не більше 10% може бути інвестовано у валютні цінності згідно з відповідним законодавством; не більше 5% може бути розміщено на банківських рахунках для поточних виплат страхових сум за видами страхування, що здійснюються; не менше 80% інвестицій повинні бути здійснені в Україні, якщо міжнародними договорами інше не передбачено [37, с.56].

Відповідно до Закону «Про страхування», страхові компанії зобов'язані

інвестувати страхові резерви на засадах диверсифікації, відшкодування, ліквідності та прибутковості.

Використання страхових резервів для таких цілей заборонено: надання позик фізичним та юридичним особам, за винятком випадків, передбачених Законом «Про страхування»; укладання угод купівлі-продажу, за винятком покупки акцій та паїв на товарних та фондових біржах; інвестування в інтелектуальну власність [1].

Страхові резерви поділяються на різні категорії, такі як індивідуальні, майнові, резерви страхування відповідальності та резерви фінансування для захисту від страхових випадків або втрати чи пошкодження застрахованого майна. Зауважимо, що страхові резерви, створені страховими компаніями, не повертаються до державного або інших бюджетів.

Фінанси страховиків виконують мобілізаційну, розподільчу та контрольну функції. Суть «мобілізаційної» або оперативної функції полягає у формуванні грошових доходів і фондів у процесі здійснення страхової діяльності. Розподільча функція передбачає розподіл отриманих коштів між окремими напрямками використання. Контрольна функція полягає у проведенні фінансового контролю за усіма операціями страхової компанії шляхом оцінки їх ефективності» [12, с.19].

Організація фінансів страховими компаніями в сучасних умовах здійснюється з врахуванням загальних та специфічних принципів:

- загальні принципи: самоокупності, незалежності, фінансової відповідальності, плановості, оперативності та гнучкості, матеріальної зацікавленості та ефективності;

- специфічні принципи: фінансової стійкості та безпеки, фінансової еквівалентності; перерозподілу страхових платежів; створення цільового грошового фонду; поверненості страхових платежів; солідарного розподілу збитку.

РОЗДІЛ 2
ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ПАТ «СК «УКРАЇНЬСЬКА СТРАХОВА ГРУПА»

2.1. Аналіз формування фінансових ресурсів страхової компанії ПАТ «СК «Українська страхова група»

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ» є сучасною страховою компанією з 100% іноземним капіталом і відіграє важливу роль на страховому ринку України. Компанія була заснована 24 квітня 2000 року, і з того часу її історія була пов'язана з успіхом і розвитком. На сьогоднішній день, «УСГ» входить до першої десятки страхових компаній України за основними фінансовими показниками.

У 2008 році «УСГ» стала членом Vienna Insurance Group, провідної страхової групи в Австрії та Центральній і Східній Європі. Це підсилює позиції компанії на ринку і підвищує її надійність. Досвід міжнародної групи, яка працює у 25 країнах, дозволяє «УСГ» забезпечити найвищий рівень обслуговування своїм клієнтам.

Крім того, «УСГ» є активним учасником в області консультування з питань інформатизації та надання в оренду та експлуатації нерухомого майна. Компанія також має значну участь в інших підприємствах, що є членами Vienna Insurance Group Ukraine. Акціонерами компанії є чотири юридичні особи, серед яких нерезидент України - Товариство з Обмеженою Відповідальністю «ЕйТіБіАйЕйч» (АТВІН GmbH), яке володіє найбільшим пакетом акцій.

Проаналізуємо обсяги та динаміку фінансових ресурсів на прикладі приватного акціонерного товариства «СК «УСГ» , яка є успішною страховою компанією в ризиковому секторі страхового ринку України.

Інформація із сайту страхової компанії: «Місія компанії-надавати всім

громадянам клієнтоорієнтовані, якісні, доступні, першокласні страхові послуги, що враховують індивідуальні потреби та відповідають і перевершують очікування, залишаючись стабільним лідером на українському ринку класичного страхування» [27].

Страхова компанія «УСГ» – це компанія, яка:

- надає високоякісні послуги з усіх основних видів страхування;
- має бездоганну репутацію та дотримується ділової етики;
- забезпечує стійке зростання корпоративної вартості та акціонерного капіталу;
- визнана на страховому ринку України;
- сприяє розвитку української економіки та страхового ринку.

Основні напрямки діяльності страхової компанії:

- страхування автотранспорту та цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- страхування корпоративного та особистого майна;
- медичне страхування;
- особисте страхування;
- страхування відповідальності.

Маючи більше 30 різних ліцензій на обов'язкове та добровільне страхування, страхова компанія «УСГ» пропонує прості страхові рішення для ефективного страхового захисту практично у всіх сферах нашого життя.

Розгалужена мережа представництв страхової компанії «УСГ» налічує понад 80 відділень по всій Україні.

Команда з 450 фахівців об'єднана спільною метою «надавати страхові послуги найвищої якості та стати лідером в Україні» [27].

Страхова компанія «УСГ» бере активну участь у страховому ринку та є дійсним членом Всеукраїнського професійного об'єднання «Моторне (транспортне) страхове бюро» [27].

У табл. 2.1 наведено узагальнюючу інформацію про ПАТ «СК «УСГ»:

Основна інформація про ПАТ «СК «УСГ»

Назва	Характеристика
Повне найменування	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Українська страхова група»
Скорочене найменування	ПАТ «СК «УСГ»
Адреса юридичної особи	Україна, 03038, місто Київ, вулиця Федорова, будинок 32 літ.А
Код ЄДРПОУ	30859524
Дата реєстрації	24.04.2000
Розмір статутного капіталу	278659 тис грн.
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності за КВЕД	Основний: 65.12 Інша види страхування, крім страхування життя
Середня кількість працівників	450 осіб

Джерело : складено автором на основі даних [27]

За допомогою сформованих фінансових ресурсів страхові компанії можуть виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, стабілізувати своє фінансове становище, зменшити інфляційний тиск та забезпечити доступ до менш прибуткових видів страхових послуг на страховому ринку.

Капітал страхової компанії є сукупністю її фінансових ресурсів, які можуть бути власними, залученими або позиченими. Ці ресурси перебувають у розпорядженні страховика та використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку.

Розглянемо детальніше власний капітал страхової компанії, оскільки він відіграє важливу роль як на етапі створення страхової компанії, так і під час її функціонування.

Власний капітал – це капітал, яким володіє страхова компанія, який включає статутний, резервний, додатковий капітал, а також нерозподілений прибуток.

Аналіз власного капіталу страхової компанії за 2020-2022 рр. наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки та структури власного капіталу ПАТ «СК «УСГ», тис грн

№	Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Статутний капітал	278 659	278 659	278 659	0	0	0	0
	Капітал у дооцінках	3528	3528	-	0	-3528	-	-
2.	Інший додатковий капітал	81 941	81 941	81 941	0	0	-	-
3.	Резервний капітал	92959	92959	103345	0	10386	-	+11,2
4.	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	72088	127249	88694	+55161	-38555	+76,5	-43,5
	Інші резерви	16620	26863	24171	+10243	-2692	+38,1	-11,1
5.	Всього	545795	611199	576810	65404	-34389	+10,7	-6

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток В.1, В2, В3]

На кінець 2022 року порівняно з кінцем 2020 року спостерігаємо зниження загального обсягу власного капіталу, що спричинено зниженням нерозподіленого прибутку у зв'язку з покриттям чистого збитку звітного періоду за рахунок нерозподіленого прибутку.

Загальний обсяг власного капіталу на кінець 2022 року зменшився на 34389 тис. грн. порівняно з кінцем 2021 року, однак даний показник на 65404 тис. грн. більший у 2021 році за рівень кінця 2020 року. Зменшення обсягу власного капіталу пов'язано із падінням інших резервів на 2692 тис. грн. у 2022 році.

Розглянемо тепер структуру власного капіталу за 2022 рік, який представлений на рис. 2.1.

У структурі власного капіталу 2022 року найбільший відсоток складає статутний капітал, а саме 43%. На кінець 2022 року питома вага на

нерозподілений прибуток склала 27%, на резервний капітал 17%. Найменша питома вага (13%) припала на інший додатковий капітал.

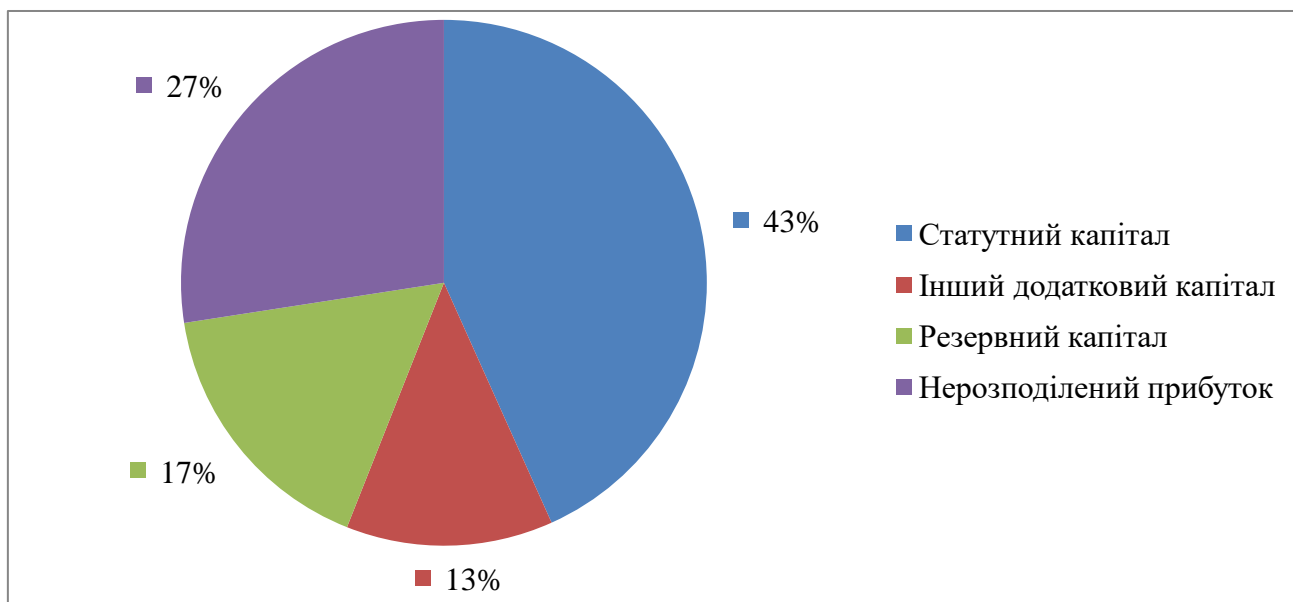

Рис. 2.1 Структура власного капіталу на кінець 2022 року

Проаналізуємо структуру резервів страхової компанії, наведену у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз складу резервної бази ПАТ СК «УСГ»

№	Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
1.	Страхові резерви	3 968 568	2144 330	2 140 410	-1 824 238	-3 920
2.	у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	-	-	-	-	-
3.	резерв збитків або резерв належних виплат	3 431 534	1481 857	1 152 917	-1 949 677	-328 940
4.	резерв незароблених премій	537 034	662 473	987 493	125 439	325 020
5.	інші страхові	-	-	-	-	-

	резерви					
б.	Всього	3 968 568	2144 330	2 140 410	-3 648 476	-7 840

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток А.1, А.2]

Аналіз страхових резервів за роки 2020, 2021 і 2022 вказує на значний спад загального обсягу цих резервів. За період 2020-2021 спостерігалася велика втрата страхових резервів, але у 2022 році ситуація стабілізувалася.

Також, бачимо суттєве зменшення резерву збитків у 2021 році, але в 2022 році спостерігається невелике збільшення, що може бути важливим для страхової стійкості.

Зафіксовано значуще збільшення резерву незароблених премій за 2020-2022 роки. Спостерігається значний спад страхових резервів з 3 968 568 одиниць у 2020 році до 2 140 410 одиниць у 2022 році.

Страхова компанія залучає кошти клієнтів за допомогою різноманітних фінансових механізмів та інструментів.

Основні способи, за допомогою яких страхова компанія залучає кошти клієнтів:

1. Клієнт укладає страхову угоду, сплачуючи страхові внески. Це забезпечує страховій компанії фінансові ресурси для виплати відшкодувань під час настання страхового випадку.

2. Окрім премій, страхова компанія залучає кошти через різні внески, до прикладу, внески на пенсійні або інвестиційні продукти.

3. Страхова компанія пропонує фінансові продукти, де клієнт сплачує кошти, а потім після певного періоду отримує регулярні виплати.

4. Компанія пропонує інвестиційні продукти, такі як індексовані страхові поліси, де частина премій йде на інвестиції, а клієнт може отримати прибуток з росту ринку.

5. Страховик деколи здійснює діяльність у сфері пенсійних фондів, де клієнт вносить внески для отримання пенсійних виплат у майбутньому.

Розглянемо динаміку власного капіталу та резервів страхової компанії за досліджуваний період 2020-2022 років (рис.2.2).

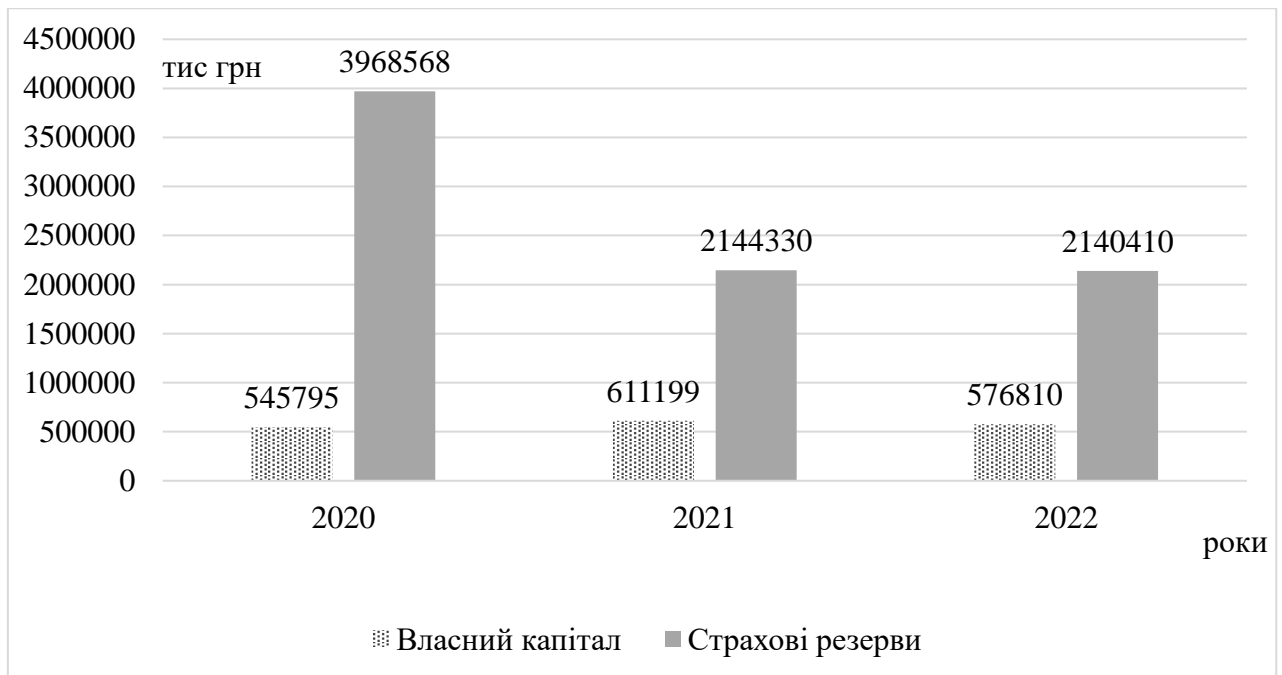

Рис.2.2. Динаміка власного капіталу та резервів страхової компанії

Бачимо, позитивна динаміка спостерігається як у нарощуванні власного капіталу, так і у формуванні резервів страхової компанії, що вкрай важливо в умовах ризиків фінансового сектору.

Власний капітал для страхової компанії грає ключову роль і відіграє кілька важливих функцій:

1.Фінансова стійкість: Власний капітал є фінансовим забезпеченням, яке допомагає компанії витримати великі збитки, такі як ті, які можуть виникнути внаслідок природних катастроф чи інших несподіваних подій. Це робить компанію більш стійкою в умовах змінливого ринкового середовища.

2.Забезпечення виплат: Власний капітал використовується для виплати страхових відшкодувань у випадку страхових подій. Він є гарантією того, що страхова компанія може виконати свої зобов'язання перед страхувальниками.

3.Захист від ризиків і збитків: Власний капітал виступає як засіб захисту від ризиків і збитків, зменшуючи вплив негативних факторів на фінансовий стан компанії.

4.Дотримання регуляторних вимог: Багато країн встановлюють обов'язкові нормативи щодо мінімального рівня власного капіталу для страхових компаній.

Забезпечення дотримання цих нормативів допомагає компанії уникати проблем з регуляторами та забезпечує довіру страхувальників та інших учасників ринку.

5.Можливість розвитку і розширення: Власний капітал може використовуватися для фінансування розвитку та розширення страхових послуг, запуску нових продуктів, покращення технологій та інших стратегічних ініціатив.

6.Здатність витримувати стрес-тести: Власний капітал дозволяє страховій компанії ефективно витримувати стрес-тести та адаптуватися до змін у ринкових умовах без значного впливу на її фінансову стійкість.

В цілому, наявність достатнього власного капіталу є ключовим елементом успішної та стійкої діяльності страхової компанії.

Для того, щоб оцінити роботу компанії, проведемо аналіз активів та пасивів ПАТ «СК «УСГ» за 2020- 2022 роки (табл.2.4).

Інформацію про пасиви компанії наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки пасивів ПАТ «СК «УСГ» за 2020-2022рр., тис. грн

№	Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	I. Власний капітал	611199	576810	643797	-34389	66987	-6	+10,4
2.	Зареєстрований капітал	278659	278659	278659	0	0	-	-
3.	Резервний капітал	92959	103345	106526	+10386	+3181	+10,1	+3
4.	Нерозподілений прибуток	127249	88694	176671	-38555	+87977	-43,5	+49,8
5.	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3968568	2144330	2140410	-1824238	-3920	-85,1	-0,2
6.	Страхові резерви	3968568	2144330	2140410	-1824238	-3920	-85,1	-0,2

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.	III. Поточні зобов'язання і забезпечення	176124	223188	653558	+47064	+430370	+21,1	+65,9
8.	Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	-	-	-	-	-	-	-
9	Поточні забезпечення	6946	7204	8614	+258	+1410	+3,6	+16,4
10.	Інші поточні зобов'язання	131809	174272	605972	+42463	+431700	+24,4	+71,2
	Всього	4755891	2944328	3437765	-181563	+493437	-61,5	+14,4

Джерело : складено автором на основі даних звітності [27] та додатків А.1, А.2

Динаміка пасивів свідчить про їх зменшення у 2021 році порівняно з 2020 роком та зростання на 14,4% у 2022 році порівняно з 2021 роком, а саме з 2944328 тис грн до 3437765 тис грн.

Ефективне управління активами повинно забезпечувати страховій компанії фінансову стійкість, що означає її здатність виконувати страхові зобов'язання навіть у випадку нестачі страхових резервів. Крім того, таке управління має сприяти отриманню інвестиційного прибутку та може допомагати мобілізувати ресурси для збільшення власного капіталу.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки активів ПАТ «СК «УСГ» за 2020-2022рр., тис. грн.

Вид активів	2020р.	2021р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022-2020
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	6 593	4 726	3061	-3532
первісна вартість	13 607	13 620	13701	94

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5
накопичена амортизація	(7014)	(8894)	(10 640)	(3626)
Основні засоби:	27 263	20 265	20774	-6489
первісна вартість	74 186	60 800	65261	-8925
знос	(46923)	(40535)	(44487)	(-2436)
інші фінансові інвестиції	53 901	339613	76263	22362
Усього необоротних активів	728295	1202375	1004153	12341
II. Оборотні активи				
Запаси	421	343	355	-66
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12 924	17 559	29327	16403
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	-	3 244	4120	4120
з бюджетом	34	4	-	-34
Інша поточна дебіторська заборгованість	33 281	31 070	59249	25968
Поточні фінансові інвестиції	357146	296167	340069	-17077
Гроші та їх еквіваленти	526805	273010	1465481	938676
Рахунки в банках	526758	273000	1465419	938661
Частка перестраховика у страхових резервах	3089651	1094812	499999	-2589652
Усього оборотних активів	4027042	1735641	2427300	-1599742
Всього активів	4755891	2944328	3437765	-1318126

Джерело : складено автором на основі даних звітності компанії [27]

Давайте проаналізуємо зібрану в табл.2.5 інформацію. За період від 2020 до 2022 року первісна вартість нематеріальних активів зросла на 94 тисячі гривень, проте збільшення накопиченої амортизації призвело до від'ємного відхилення.

Основні засоби скоротилися на 6489, переважно через зменшення їх первісної вартості. Інші фінансові інвестиції зросли на 22362, що свідчить про збільшення фінансових вкладень компанії.

Загальна вартість оборотних активів зменшилася з 4020228 у 2020 році до 2398600 у 2022 році.

Дебіторська заборгованість значно зросла на 16403, проте це було компенсовано зменшенням інших позицій, таких як запаси та фінансові інвестиції. Гроші та їх еквіваленти значно зросли на 938676 у 2022 році, що може свідчити про збільшення ліквідності компанії. Загальна вартість активів зменшилася з 4107985 у 2020 році до 2498698 у 2022 році, переважно через зменшення оборотних активів.

Зменшення основних засобів і збільшення грошових активів може свідчити про стратегічний перегляд портфеля та підвищену ліквідність.

Страхова компанія пропонує широкий спектр послуг як для фізичних осіб, так і для бізнесу. Для фізичних осіб це включає автостраховання: поліси компенсації збитків внаслідок дорожньо-транспортних пригод, крадіжок, пожеж тощо; страхування житла: захист житла від ризиків, таких як пожежі, повені, крадіжки, збитки від природних катастроф; медичне страхування: покриття витрат на медичні послуги, ліки, госпіталізацію та інші медичні витрати; страхування життя та інвестиційні поліси: фінансовий захист для сім'ї в разі смерті годувальника, а також можливість інвестування грошей на майбутнє; страхування подорожей та туристичне страхування: захист від непередбачуваних ситуацій під час подорожей, включаючи медичну допомогу, страхування вантажів та інші ризики.

Для бізнесу компанія також пропонує різноманітні послуги, такі як страхування майна та виробничих ризиків: захист від пожеж, крадіжок, аварій та інших ризиків для майна та виробничих об'єктів; страхування відповідальності перед третіми особами: захист від відповідальності за можливі збитки, що виникають внаслідок діяльності підприємства; комплексне страхування персоналу: медичне страхування, страхування від нещасних випадків, пенсійні та інші соціальні програми для працівників; страхування відповідальності директорів і службовців (D&O): захист для керівників підприємства від відповідальності за прийняття рішень та дії в управлінській сфері; страхування

вантажів та транспортні ризики: захист від можливих збитків, пов'язаних з перевезенням товарів.

2.2. Оцінка фінансових показників діяльності страхової компанії ПАТ «СК «Українська страхова група»

В сучасний час, страхові компанії спрямовують свою діяльність на збільшення сукупного обсягу зібраних страхових премій шляхом ефективного використання капіталу відповідно до розміру та характеру прийнятих ризиків.

Вони також прагнуть розширити обсяги страхових премій шляхом підвищення довіри громадськості до страхових компаній та зміцнення їхньої фінансової стійкості.

Фінансовий стан страхових компаній визначається рядом економічних факторів і відображається системою показників, що вказують на наявність, розподіл та ефективне використання фінансових ресурсів.

Оптимізація фінансового стану є ключовою умовою для розвитку страхової компанії у майбутньому, в той час як погіршення фінансового стану може призвести до банкрутства компанії.

Щоб детальніше дізнатися про фінансовий стан компанії, розглянемо динаміку зміни фінансових показників ПАТ СК «Українська страхова група», оцінімо фінансові показники діяльності компанії за 2020, 2021, 2022 роки (рис.2.3) та підведемо підсумки.

Для страхової компанії головною метою є забезпечення нормального рівня доходів.

У 2021 році ми спостерігаємо позитивну тенденцію змін, пов'язаних з доходами на 725,282 тис. грн ніж у попередньому році, але у 2022 році ситуація змінилася і дохід зменшився на 22, 49%, тобто вже складав 2763900 тис. грн (рис.2.2).

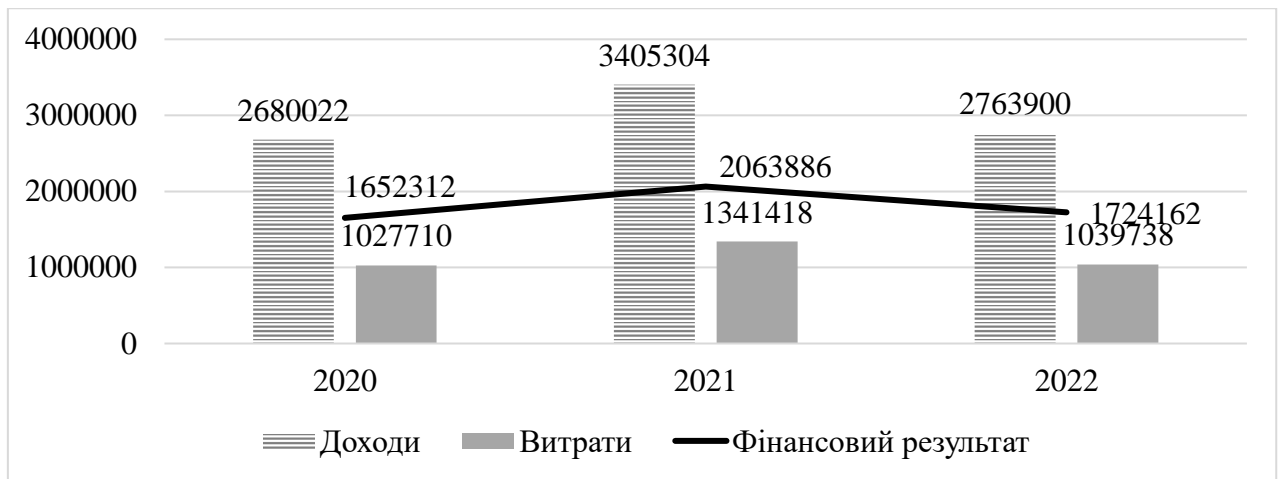

Рис.2.3. Динаміка доходів, витрат та фінансового результату страхової компанії за 2020-2022 роки [27]

Якщо зрівняти співвідношення витрат до доходів, то у 2020 році витрати склали 38,35% від доходів, а у 2021 році спостерігається зростання на 2,71%, у 2022 році зниження на 4,49% у порівнянні з 2021 роком [27].

Оптимальний рівень показника вважається, якщо він коливається в межах від 40 до 80%, у даній ситуації цей показник не перевищив 40%, що є негативним, тому що це свідчить про завищені тарифи на послуги або компанія може не добросовісно здійснювали витрати.

Однак це може свідчити про ефективний відбір страхових ризиків, які приймаються до страхування та за якими було не багато страхових випадків.

Як бачимо, за досліджуваний період страхова компаній наростила доходи у вигляді резервів премій, найбільший обсяг за 2021 рік склав 3405304 тис.грн., у 2022 році спостерігається їх зменшення на 641404 тис грн (дод.Б.1, Б.2). Однак за рахунок ефективного управління витратами, страховій компанії вдалося забезпечувати позитивний фінансовий результат за досліджуваний період.

Доходи страхових компаній можна поділити на доходи від операційної діяльності, доходи від інвестиційної діяльності та інші доходи. До першої та найбільшої групи належать доходи від основних та додаткових страхових операцій, тобто від прямого страхування, перестраховування, а також формування страхових резервів. До господарської діяльності страхових компаній також належить надання послуг іншим страховим компаніям та надання послуг,

безпосередньо пов'язаних з видами діяльності, зазначеними у Законі України «Про страхування».

Слід зазначити, що страхові компанії, які здійснюють види страхування, відмінні від страхування життя, отримують дохід у вигляді чистих страхових платежів (внесків, премій) від реалізації страхових послуг (включаючи послуги, передані в перестраховування).

Розглянемо динаміку сукупного доходу від реалізації страхових послуг за період 2020-2022 років із проміжними показниками для розрахунку у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка доходу ПАТ «СК «УСГ» від реалізації страхових послуг
за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники для розрахунку доходу від реалізації страхових послуг	Значення за роками, тис. грн		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чисті страхові платежі	1 348 783	1 494 200	1 919 204
Зміна резервів незароблених премій	63 064	125 439	325 019
Зміна частки перестраховиків у резервах незароблених премій	23 452	4 002	36 593
Зміна чистих резервів незароблених премій	2 684 366	1 949 677	370 166
Дохід від реалізації страхових послуг (чисті зароблені страхові платежі)	3 108	154 678	199 349
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	42 333	49 163	229 283

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток Б.1,Б.2]

З табл. 2.6 видно позитивний ріст від 1,348,783 тис. грн у 2020 році до 1,919,204 тис. грн у 2022 році, це свідчить про зростання обсягу страхових послуг та прибутковості. Спостерігаємо значне збільшення з 63,064 тис. грн у 2020 році до 325,019 тис. грн у 2022 році, що вказує на зміни в управлінні ризиками та резервами. Зростання зміни частки перестраховиків у резервах свідчить про на зміни в стратегії перестраховування. Зменшення чистих резервів незароблених премій на 86.2% може вказувати на стратегічні зміни в управлінні резервами, а збільшення доходів від реалізації страхових послуг свідчить про успішність

видачі страхових послуг. Також, позитивний результат бачимо у доході від зміни інших страхових резервів, через вплив змін у резервах на фінансовий результат. Компанія демонструє значущий ріст у багатьох ключових показниках від 2020 до 2022 року.

Проведемо тепер аналіз структури доходів ПАТ «СК «УСГ» за 2020-2022рр.у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка структури доходів ПАТ «СК «УСГ» за 2020-2022 роки, тис.грн

Стаття доходу	Питома вага в обсязі доходів за роками, %		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чисті зароблені страхові платежі	1 348 783	1 494 200	1 919 204
Інші операційні доходи	3 108	154 678	199 349
Фінансові доходи	49 032	46 932	-
Інші фінансові доходи	165 169	82 706	274 317
Інші доходи	25 087	4 301	13 049
Усього доходів	1 591 179	1 782 817	2 405 919

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток Б.1, Б.2]

За даними таблиці, бачимо значущий ріст чистих зароблених страхових платежів на протязі трьох років, це свідчить про стабільне зростання обсягу страхових послуг компанії. Також, можна побачити значуще збільшення інших операційних доходів, що вказує на розширення діяльності компанії або на зростання прибутковості з інших операцій. У 2022 році фінансові доходи зменшились до нуля, це може вказувати на зміни в інвестиційній стратегії компанії або на зниження прибутковості фінансових операцій.

З 2020 року по 2022 рік зросли інші фінансові доходи, що свідчить про позитивний вплив інших фінансових операцій. Компанія демонструє стійке зростання доходів, де основний внесок роблять чисті зароблені страхові платежі та інші операційні доходи, це підтверджує позитивна динаміка загальних доходів.

Важливе значення в діяльності компанії мають витрати на утримання страхової компанії. Ці витрати подібні до витрат інших суб'єктів господарювання, які діють на ринку з метою отримання прибутку.

До таких витрат відносяться: заробітна плата (основна та додаткова) працівників компанії (з нарахуваннями), оренда приміщення, оплата комунальних послуг та послуг зв'язку, канцелярські та господарські товари, реклама, відрядження, утримання та обслуговування транспортних засобів, амортизація та інші витрати, що включаються до складу операційних витрат страховика відповідно до чинного законодавства.

Страховики також несуть витрати, пов'язані з інвестуванням та зберіганням тимчасово вільних грошових коштів, тобто управлінням активами.

Інші витрати, пов'язані з управлінням активами, включають оплату послуг фінансово-кредитних установ, що здійснюють діяльність на ринку цінних паперів, та витрати, пов'язані з отриманням доходів від інших (крім страхової та інвестиційної) видів діяльності [16].

Згідно з існуючою практикою, українські компанії зі страхування життя обліковують витрати за двома групами: виплати страхових відшкодувань, претензії та відшкодування, операційні витрати, інші та надзвичайні витрати (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка витрат ПАТ СК “УСГ” за 2020-2022рр., тис. грн.

№ з/п	Вид витрат	Темп приросту, %	
		2021-2020	2022-2021
1.	Страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми	128	293
2.	Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	115,4	129

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток Б.1, Б.2]

За даними таблиці 2.8 спостерігаємо суттєвий приріст страхових виплат від 2020 до 2022 року. Різке зростання у 2022 році вказує на значущі страхові події

або зміни в стратегії страхування. Щодо операційних витрат можна зробити висновок, що з 2020 по 2022 роки помітно поступове зростання, що може бути наслідком різних факторів, таких як збільшення обсягу діяльності чи зміни в бізнес-моделі.

Аналіз темпів приросту витрат вказує на динаміку змін у фінансовій діяльності страхової компанії. Значуще збільшення страхових виплат вказує на зростання ризиків та можливої потреби в ефективному управлінні ризиками.

Операційні витрати також зростають, але з помірним темпом, що може свідчити про потребу оптимізації операцій для забезпечення сталого фінансового розвитку.

Структуру витрат загалом і в розрізі складників наведено в таблиці 2.9.

У 2020-2022 роках найбільша частка припадала на операційні, інші та надзвичайні витрати. Частка виплат за полісами страхування життя була незначною і дещо зросла порівняно з попереднім роком.

Сьогодні діяльність страхової компанії спрямована на збільшення обсягів зібраних премій та зміцнення фінансової бази шляхом ефективного використання власних коштів (капіталу) відповідно до розміру та характеру ризиків, які вона бере на себе, а також підвищення довіри населення до страхової компанії.

Таблиця 2.9.

Структура витрат ПАТ СК «УСГ» зі страхування життя
за 2020-2022рр., тис. грн.

Вид витрат		Роки		
		2020	2021	2022
Виплати за відшкодування	грн.	601 319	653 961	596 813
	питома вага,%	31	30	23
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	грн.	1 345 192	1 552 783	1 996 321
	питома вага,%	69	70	77
Усього	грн.	1 946 511	2 206 744	2 593 134
	питома вага,%	100	100	100

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток Б.1, Б.2]

Фінансовий стан страхової компанії як комплексне поняття визначається низкою економічних факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Оптимальний фінансовий стан є однією з умов успішного розвитку страхової компанії в майбутньому, в той час як погіршення фінансового стану свідчить про можливе банкрутство компанії.

Для того, щоб отримати детальну інформацію про фінансовий стан компанії та наочно побачити динаміку зміни показників ПАТ СК «УСГ», проаналізуємо основні фінансові показники діяльності компанії за останні три роки у таблиці 2.10.

Основною метою компанії є забезпечення нормального рівня власного капіталу. Відповідно до Закону України "Про страхування", одним з показників платоспроможності страхових компаній є наявність сплаченого статутного капіталу.

Оцінка капіталу страхової компанії відіграє важливу роль у характеристиці її фінансового стану, оскільки капітал формує запас платоспроможності та забезпечує формування страхових резервів.

Таблиця 2.10

Аналіз основних фінансових показників діяльності ПАТ СК «УСГ»
за даними фінансової звітності 2020-2022 рр., тис грн

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+, -) 2022-2020рр.
Статутний фонд	278 659	278 659	278 659	0
Власний капітал	611 199	576 810	643 797	32 598
Страхові резерви	3 968 568	2 144 330	2 140 410	-1 828 158
Страхові платежі	1 348 783	1 494 200	1 919 204	570 421
Виплати	-	55 594	18 024	18 024

Джерело : складено на основі фінансової звітності [Додаток А.1, А.2, Б.1, Б.2, В.1, В.2, В.3]

Аналізуючи таблицю ми бачимо, що за три роки статутний фонд залишається незмінним. Відсутність змін в статутному фонді свідчить про те, що компанія не здійснювала додаткових внесків або вилучень від учасників протягом цього періоду. У 2020 році власний капітал складав 611 199 одиниць валюти, в 2021 році зменшився до 576 810, а в 2022 році знову збільшився до 643 797. Відхилення за період 2022-2020 рр. становить 32 598 одиниць валюти, це означає, що збільшення власного капіталу може бути викликане різними факторами, такими як прибутковість діяльності, зміни в структурі капіталу або додаткові залучені кошти. З 2020 по 2022 рр. страхові резерви зменшилися на 1 828 158 одиниць валюти.

Зменшення страхових резервів може бути пов'язане з переоцінкою ризиків або змінами в стратегії управління ризиками компанії. Страхові платежі зросли з 1 348 783 у 2020 році до 1 919 204 у 2022 році, що є збільшенням на 570 421 одиницю валюти за цей період, це може вказувати на збільшення обсягу укладених страхових угод чи зростання страхового попиту. Витрати на виплати зросли з 0 у 2020 році до 18 024 у 2022 році. Це свідчить про настання страхових подій або збільшення кількості виплат за укладеними страховими угодами.

Однією з основних цілей страхових компаній є досягнення стабільного фінансового стану, яке свідчить про ефективне використання фінансових ресурсів. Оцінимо показники фінансової стійкості ПАТ СК «УСГ» у табл.2.11.

Таблиця 2.11

Показники фінансової стійкості ПАТ СК «УСГ» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)	
				2021-2020	2022-2021
Власний капітал	611 199	576 810	643 797	-34 389	66 987
Необоротні активи	728 295	1 202 375	1 004 153	474 080	-198 222
Запаси	421	343	355	-78	12
Довгострокові зобов'язання	3 968 568	2 144 330	2 140 410	-1 824 238	-3920
Короткострокові кредити і позики	176 124	223 188	653 558	47 064	430 370

Джерело : складено на основі фінансової звітності [27]

У 2021 році власний капітал скоротився на 34 389 тис. грн, що свідчить про можливі фінансові втрати чи розподіл прибутку, а у 2022 році відбувся ріст власного капіталу на 66 987 тис. грн, що може бути результатом прибуткової діяльності та капіталовкладень. Відбулося значуще збільшення необоротних активів у 2021 році на 474 080 тис. грн. Проте у 2022 році відбулося зменшення на 198 222 тис. грн, що може свідчити про продаж або списання активів. Зменшення запасів на 78 тис. грн у 2021 році може вказувати на оптимізацію управління запасами, але у 2022 році відбулося збільшення запасів на 12 тис. грн. Зменшення довгострокових зобов'язань на 1 824 238 тис. грн у 2021 році може свідчити про рефінансування або сплата частини боргу. У 2022 році зобов'язання залишились майже незмінними (-3 920 тис. грн). Зафіксовано збільшення короткострокових кредитів і позик у 2022 році на 430 370 тис. грн, що може вказувати на збільшення поточних фінансових зобов'язань.

Отже, проаналізувавши фінансові показники страхової компанії ПАТ «СК «УСГ», можна відзначити, що компанія досить добре здійснює свою діяльність на українському страховому ринку, однак є проблемні ділянки в діяльності.

Тому є кілька рекомендацій щодо поліпшення роботи компанії:

- оптимізація структури витрат і джерел формування;
- збільшення власного капіталу;
- посилення управління дебіторською заборгованістю;
- зменшити фінансові ризики, за допомогою зменшень зобов'язань,
- підвищити ефективність управління активами компанії;
- ефективно інвестувати кошти страхової компанії;
- вдосконалювати надання послуг для того, щоб розширити на більші

сегменти ринку.

Усі ці рекомендації і постійний моніторинг діяльності позитивно вплинуть на успішний розвиток страхової компанії на ринку України в умовах тривалих викликів.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИКА

3.1. Основні проблеми організації фінансів страховика в сучасних умовах

Страхові компанії є важливими учасниками фінансового ринку, які грають ключову роль у захисті економіки від ризиків, пов'язаних зі страхуванням майна та здоров'я. Сучасна діяльність страхових компаній, схоже на діяльність будь-яких інших суб'єктів господарювання, стикається з новими соціально-економічними умовами, такими як наявність Touchless есоному, регулярні пандемії та воєнна агресія проти України. У зв'язку з цими змінами, всі ці зовнішні чинники впливають на стійкість окремих страхових компаній та на ринок страхування в цілому.

На сьогоднішній день, організація фінансів страхових компаній в сучасних умовах стикається з низкою серйозних проблем. Першою і основною проблемою є нерозвиненість та нестабільність фінансових ринків. Це пов'язано із низькими рівнями доходів населення, нестабільною економічною обстановкою в країні, інфляцією та високим рівнем ризиків. У такій ситуації страхові компанії мають обмежені можливості у формуванні фінансових резервів і отриманні доходу від інвестиційної діяльності.

Другою проблемою до сьогодні була недосконала нормативно-правова база. З прийняттям Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 року та введення його в дію з 01.01.2024 року суттєво посилює регуляторний вплив на ринок страхування. Ці зміни позитивно в довгостроковій перспективі впливатимуть на розвиток ринку з метою забезпечити захист інтересів страхових компаній, страхувальників і держави. Важливими питаннями є врегулювання оподаткування діяльності страховика, актуарна оцінка резервів та інші важливі

аспекти, виконання нових вимог платоспроможності підсилить фінансову стійкість вітчизняних страховиків.

Остання проблема організації фінансів страховика це зростання страхового ризику. Зміни кліматичних умов, збільшення злочинності, розвиток новітніх технологій і т.д. приводять до зростання рівня страхового ризику. Це зобов'язує страхові компанії більш старанного підходу до актуарної оцінки резервів і формування тарифів [18, с.118].

Отже, кожна з цих проблем має свій вплив на фінансову організацію страхових компаній. Нерозвиненість та нестабільність фінансових ринків обмежують можливості страхових компаній по формуванню фінансових резервів. Це може призвести до банкрутства страхової компанії у разі настання страхового випадку.

Недосконалості нормативно-правової бази ускладнюють страховикам здійснювати страхову діяльність та отримувати дохід. Це може призводити до зниження фінансової стійкості страхової компанії.

Конкуренція на страховому ринку знижує рівень прибутковості страхових компаній. Це може призвести до зниження обсягів інвестиційної діяльності страхових компаній і негативно позначитися на фінансовому становищі.

Ріст страхових ризиків потребує від страхових компаній ретельнішого підходу до оцінки резервів і утворенню страхових тарифів. Це призведе до збільшенню витрат страхових компаній, що також негативно позначиться на їх фінансовому становищі [21, с.44].

Отже, проблеми, з якими може стикатися страхова компанія у сучасних умовах, можуть бути різноманітними і залежать від конкретних умов та контексту.

Організація фінансових ресурсів страховими компаніями України в період пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення росії зіткнулася з рядом проблем, серед яких виділимо наступні:

1. Збільшення страхових виплат: Пандемія спричинила значне збільшення кількості страхових випадків, особливо в галузі медичного страхування та

страхування життя, що збільшило фінансовий тиск на страхові компанії. Війна призвела до зростання кількості страхових випадків, таких як пошкодження та знищення майна, транспортних засобів, комерційної нерухомості та інфраструктури. Внаслідок зростання кількості страхових випадків збільшилися і страхові виплати. Це стосується як фізичних осіб (майнове страхування, автострахування, страхування здоров'я та життя), так і бізнесів (страхування підприємницької діяльності, комерційного майна та інших ризиків). Також воєнні дії ускладнюють процес оцінки збитків, оскільки в багатьох регіонах є обмежений доступ для оцінювачів, що ускладнює визначення розміру виплат і призводить до затримок у виплатах.

2. Зменшення надходжень: Економічний спад, викликаний пандемією, призвів до зниження доходів населення і бізнесу, що, в свою чергу, зменшило обсяги премій, які сплачуються за страховими полісами. Економічні наслідки війни через зниження доходів населення та бізнесу, можуть призвести до зниження платоспроможності клієнтів і зменшення страхових премій, що додатково ускладнює фінансову ситуацію страхових компаній [32, с.110].

3. Падіння інвестиційних доходів: Волатильність фінансових ринків під час пандемії та війни негативно вплинула на інвестиційні портфелі страхових компаній, що призвело до зниження доходів від інвестицій.

4. Зміна страхових ризиків: Пандемія змінила профіль ризиків у багатьох галузях, що змусило страховиків переглянути свої стратегії ризик-менеджменту та коригувати політики андеррайтингу. Високий рівень ризику в умовах війни змушує страхові компанії переглядати і підвищувати страхові тарифи для покриття підвищених ризиків, що може знизити попит на страхові продукти. Багато страхових компаній змушені переглядати умови страхових договорів, зокрема включати або виключати покриття воєнних ризиків, що може вплинути на їх конкурентоспроможність та привабливість для клієнтів.

5. Зміни в попиті на страхові продукти: Пандемія змінила структуру попиту на страхові послуги, зокрема збільшився попит на медичне страхування та страхування від втрати доходу, водночас зменшився інтерес до інших видів

страхування, таких як страхування подорожей, однак в період війни навпаки спостерігається зростання страхових продуктів «Зелена картка», страхування життя у разі виїзду за кордон. Високий рівень ризику в умовах війни змушує страхові компанії переглядати і підвищувати страхові тарифи для покриття підвищених ризиків, що може знизити попит на страхові продукти. Багато страхових компаній змушені переглядати умови страхових договорів, зокрема включати або виключати покриття воєнних ризиків, що може вплинути на їх конкурентоспроможність та привабливість для клієнтів.

6. Операційні виклики: Пандемія вимагала від страхових компаній швидкої адаптації до нових умов роботи, включаючи перехід на дистанційний режим, що створило додаткові організаційні та технічні труднощі. Страхові компанії, що покривають значні ризики, зазвичай користуються перестраховуванням. Однак, війна призвела до підвищення перестраховувальних премій та відмови перестраховувальників від покриття воєнних ризиків, що ускладнює фінансову стабільність страхових компаній. Страхові компанії змушені збільшувати резерви для покриття можливих майбутніх збитків, що впливає на їхню фінансову стійкість і здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами.

7. Регуляторні зміни: Відповідь регуляторів на кризу включала нові вимоги та рекомендації, які страхові компанії повинні швидко впроваджувати, що вимагає додаткових ресурсів та зусиль.

8. Проблеми ліквідності: Підвищені вимоги до страхових виплат та зменшення надходжень могли призвести до проблем з ліквідністю, особливо у менших страхових компаній. Війна призводить до проблем з ліквідністю через збільшення страхових виплат і одночасне зменшення надходжень від страхових премій.

9. Підвищення витрат на резерви: З огляду на невизначеність щодо тривалості та наслідків війни, страхові компанії змушені збільшити резерви для покриття можливих витрат, що додатково зменшує їхні фінансові ресурси.

10. Кібербезпека: З переходом на дистанційну роботу зросли ризики кіберзагроз, що вимагає від страхових компаній додаткових інвестицій у

кібербезпеку для захисту даних клієнтів і операційних систем, особливо в період зростання кібератак ворога на фінансовий сектор України.

Ці проблеми вимагали від страхових компаній швидкої адаптації та впровадження нових стратегій для забезпечення стабільності та продовження ефективної діяльності в умовах пандемії. Складні виклики для страхових компаній в Україні змушують їх адаптуватися до нових умов роботи в період війни, щоб продовжувати надавати послуги і підтримувати фінансову стабільність у цей важкий період.

Підсумуємо загальні тенденції та проблеми, що є характерними для багатьох страхових компаній, включають:

1. Ризиковані події: Зміни клімату, природні катастрофи, пандемії та інші непередбачувані події можуть призвести до збитків, які перевищують передбачені страхові резерви. Це може породжувати проблеми з виплатою відшкодувань та впливати на фінансову стійкість компаній.

2. Цифрові технології та кіберзагрози: З одного боку, впровадження цифрових технологій може поліпшити ефективність управління страховою компанією, але, з іншого боку, це може збільшувати ризик кіберзагроз та кібератак.

3. Конкуренція: Зростання конкуренції у страховому секторі може створювати тиск на ціни та прибутковість. Компанії повинні знаходити ефективні стратегії для забезпечення конкурентоспроможності.

4. Законодавчі та регуляторні зміни: Зміни у законодавстві та регуляторному середовищі можуть впливати на правила гри для страхових компаній, змушуючи їх адаптуватися та впроваджувати нові стандарти. У нашій країні з 01.01.2024 року вступив в дію новий закон «Про страхування», який посилює регуляторні норми ведення страхової діяльності.

5. Зміни в споживчих уподобаннях: Зміни в уподобаннях споживачів та попиті на нові види страхових продуктів (наприклад, страхування кібербезпеки) можуть вимагати переорієнтації страхових компаній.

6. Інвестиційний клімат: Зміни на фінансових ринках та низькі процентні

ставки можуть впливати на доходи, які страхові компанії отримують від своїх інвестицій.

7. Пандемії та охорона здоров'я: Пандемії, такі як COVID-19, можуть викликати значні збитки для страхових компаній, особливо в галузі страхування охорони здоров'я та відповідальності.

8. Повномаштабне вторгнення росії та ризики розвитку фінансового сектору, які з цим чинником пов'язані.

Розв'язання цих проблем може вимагати від страхових компаній розвитку нових стратегій, використання передових технологій, адаптації до змін у вимогах ринку та збереження фінансової стійкості.

3.2. Удосконалення управління фінансовими джерелами страховика

Для того, щоб забезпечити фінансову стабільність, платоспроможність компанії, а також покращити конкурентоспроможність і ефективність, необхідно удосконалити управління фінансовими джерелами страхових компаній.

Страхові компанії на міжнародному рівні з метою ефективного управління фінансами розглядають ESG як перспективний шлях інвестування. Інвестиції в рамках принципів ESG полягають у вкладенні коштів у цінні папери компаній, що сприяють соціальному та екологічному розвитку суспільства. Основний принцип полягає в тому, що компанія повинна приносити користь суспільству. При цьому в інвестуванні згідно з ESG не допускаються компанії, які можуть завдавати шкоду суспільству, так як ті, що сприяють екологічним проблемам, мають відношення до галузей грального бізнесу, тютюнової та алкогольної промисловості та інші [44].

Інвестування з врахуванням принципів ESG має ряд переваг для страхових компаній, таких як поліпшення системи управління ризиками, розвинена довгострокова інвестиційна стратегія та покращення репутації.

Відмітимо суть основних аспектів, що визначають екологічну, соціальну та управлінську відповідальність компаній:

Екологічна відповідальність (Environmental): Це оцінка впливу діяльності компанії на навколишнє середовище, такі як викиди парникових газів, кількість відходів та використання природних ресурсів.

Соціальна відповідальність (Social): Це оцінка відносин компанії зі співробітниками, спільнотою, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Це може включати аспекти, такі як працівницькі права, рівність, безпека на робочому місці та відносини з громадськістю.

Управлінська відповідальність (Governance): Це оцінка якості управління компанією, включаючи структуру корпоративного управління, етику бізнесу, а також політики і практики, спрямовані на запобігання корупції та іншим видам недбалості.

Ці критерії стали основою для оцінки сталості та стійкості компаній в інвестиційних та фінансових ринках, а також для прийняття рішень щодо інвестування [45].

В сучасних умовах динамічних змін та викликів значення фінансових ресурсів для страхової компанії вкрай важливе і має декілька аспектів:

1. **Виплата страхових відшкодувань:** Основною функцією страхової компанії є виплата відшкодувань своїм клієнтам у разі страхових подій. Фінансові ресурси необхідні для того, щоб забезпечити ліквідність та виплатити відшкодування своєчасно. Збільшення ресурсів дозволяє страховим компаніям розширювати спектр послуг і покриття, що сприяє залученню нових клієнтів та утриманню існуючих.

2. **Ліквідність та стійкість:** Фінансові ресурси грають ключову роль у забезпеченні ліквідності страхової компанії. Це важливо для операційної діяльності, виплати вимог клієнтів та забезпечення стійкості в умовах фінансових труднощів.

3. **Інвестиції:** Страхові компанії часто вкладають свої фінансові ресурси в різні фінансові інструменти. Прибуток від інвестицій може становити значну

частину доходу страхової компанії і слугувати додатковим джерелом коштів для виплати відшкодувань та розвитку бізнесу. Таким чином, наявність достатніх ресурсів дозволяє компанії здійснювати інвестиції, які можуть підвищити прибутковість і забезпечити додаткові резерви для покриття страхових виплат.

4. Фінансова стабільність: Наявність достатніх фінансових ресурсів важлива для збереження стабільності страхової компанії. Це дозволяє компанії витримувати фінансові труднощі, уникати неплатоспроможності та забезпечити безпеку клієнтам.

5. Відповідність регулятивним вимогам. Регулятори часто вимагають від страхових компаній підтримувати певний рівень капіталу і резервів. Відповідність цим вимогам є критично важливою для легальної і безперебійної діяльності компанії. В умовах імплементації українського законодавства до вимог законодавства Європейського союзу, важливим є дотримання нового закону «Про страхування», виконання вимог платоспроможності, прозорості страхової діяльності.

6. Підвищення довіри клієнтів. Компанії з надійними і стабільними ресурсами викликають більше довіри у клієнтів, що сприяє зростанню клієнтської бази та зміцненню репутації на ринку.

7. Конкурентоспроможність: В умовах жорсткої конкуренції на страховому ринку компанії, які мають достатні ресурси, можуть пропонувати більш вигідні умови страхування та ефективніше конкурувати в певному сегменті.

8. Підготовка до кризових ситуацій: Наявність достатніх фінансових ресурсів дозволяє страховим компаніям бути готовими до можливих кризових ситуацій, таких як економічні спади, природні катастрофи чи інші непередбачувані події.

9. Управління ризиками: Фінансові ресурси допомагають страховим компаніям управляти різноманітними видами ризиків, включаючи ризики збитків, інвестиційні ризики, кредитні ризики та інші. Збалансоване управління ризиками є ключем до довгострокового успіху страхової компанії.

Таким чином, для забезпечення здатності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, особливо в умовах зростання ризиків і нестабільності, страхові компанії повинні мати достатні фінансові ресурси.

Розглянемо детальніше механізм управління ризиками досліджуваної страхової компанії.

Функція управління ризиками в компанії здійснюється стосовно фінансових ризиків, а також операційних, страхових та юридичних ризиків. Фінансові ризики складаються з ринкового ризику (який включає валютний ризик, ризик процентної ставки та ціновий ризик), кредитного ризику та ризику ліквідності. Управління операційними та юридичними ризиками спрямоване на забезпечення належного функціонування внутрішніх процедур та політики для скорочення цих ризиків до мінімуму.

Компанія наражається на кредитний ризик, який визначається як ризик повного або часткового невиконання контрагентом зобов'язань за договором, що призводить до фінансових збитків Компанії. Основні статті, у зв'язку з якими у Компанії виникає кредитний ризик, - це грошові кошти та їх еквіваленти, депозити в банках та дебіторська заборгованість, у тому числі дебіторська заборгованість за страховою діяльністю та перестраховуванням, інвестиції у боргові цінні папери. Кредитний ризик – це суттєвий ризик для бізнесу компанії, отже, керівництво має приділяти особливу увагу управлінню кредитним ризиком.

Оцінювання кредитного ризику для управління ризиками – це складний процес, який потребує використання моделей, оскільки ризик змінюється залежно від ринкових умов, очікуваних грошових потоків і з плином часу. Оцінювання кредитного ризику за портфелем активів вимагає додаткового оцінювання ймовірності настання дефолту, відповідних коефіцієнтів збитковості й кореляції дефолтів між контрагентами. Значна концентрація кредитного ризику обмежується розміщенням грошових коштів та їх еквівалентів і депозитів у банках, які характеризуються незначним кредитним ризиком, та інвестиціями у державні боргові цінні папери.

Для оцінки кредитного ризику та класифікації фінансових інструментів за сумою кредитного ризику компанія використовує підхід, оснований на оцінці категорій ризику локальними рейтинговими агентствами, які мають статус уповноваженого згідно законодавства України.

Максимальний рівень кредитного ризику компанії, в цілому, відображається у балансовій вартості фінансових і страхових активів у звіті про фінансовий стан. Зауважимо, що державні облігації України прирівнюються до безризикових цінних паперів, кредитний рейтинг яких встановлений на рівні uaAAA 21, с.48].

Компанія для власного аналізу визначає можливий рівень ймовірності настання дефолту для розрахунку величини резерву під очікувані кредитні збитки. На щомісячній основі Компанія проводить тестування портфеля фінансових інвестицій на вірогідність виникнення дефолту. У випадку, коли результат тестування має матеріальний вплив на портфель фінансових інвестицій компанія визнає резерв під очікувані кредитні збитки, який зменшує балансову величину фінансового активу. У випадку нематеріального впливу такий резерв не формується.

Компанія також проводить якісний аналіз контрагента для прийняття рішень стосовно розміщення грошових активів. Компанія в основному інвестує у державні цінні папери (облігації внутрішньої державної позики) та розміщує депозити в банках високого інвестиційного рівня (банки що належать державі або міжнародним банківським групам). Для кожного контрагента Компанія встановлює індивідуальні ліміти на суму розміщення грошових активів.

Діяльність компанії наражається на ринкові ризики. Ринкові ризики пов'язані з відкритими позиціями за валютами та процентними ставками, які великою мірою залежать від загальних та специфічних ринкових змін. Керівництво встановлює ліміти сум ризику, що може бути прийнятий Компанією, та щоденно контролює їх дотримання. Проте застосування такого підходу не запобігає виникненню збитків за межами цих лімітів у випадку більш суттєвих ринкових змін.

Валютний ризик – це ризик того, що вартість фінансових інструментів буде коливатися внаслідок зміни курсів обміну валют.

Компанія наражається на ризик процентної ставки у зв'язку з впливом коливань домінуючих рівнів ринкової процентної ставки на її фінансовий стан та грошові потоки. Процентна маржа може збільшуватися в результаті таких змін, але може також зменшуватися або приносити збитки в разі несподіваних змін. Цей ризик є наявним для державних цінних паперів та вкладень в банках. Компанія не має фінансових зобов'язань (боргових інструментів) чутливих до цього ризику.

Наступний є ризик ліквідності – це ризик того, що підприємство зіткнеться з труднощами при виконанні зобов'язань, пов'язаних з фінансовими зобов'язаннями. Компанія щодня стикається з вимогами оплати від постачальників товарів і послуг та заявами страхувальників (вигодонабувачів) за договорами страхування про страхові випадки. Компанія має достатньо коштів для виконання більшості перерахованих вимог. Крім того, надходження грошових коштів, пов'язані з доходом від страхових премій, також є джерелом грошових ресурсів для виконання поточних зобов'язань. Зауважимо, що за досліджуваний період всі фінансові зобов'язання компанії погашаються за вимогою або протягом 1 року після закінчення звітного періоду, окрім зобов'язання з оренди.

Вагомим у організації фінансів страховика є наявність страхового ризику – це ймовірність настання страхової події та невизначеність суми відповідного відшкодування. По самій суті договору страхування, цей ризик є випадковим і, внаслідок цього, непередбачуваним.

Для портфеля договорів страхування, де теорія ймовірності використовується для визначення ціни договору та створення резервів, основний ризик, впливу якого зазнає компанія, полягає в тому, що фактичні виплати перевищать балансову вартість страхових зобов'язань. Це може відбутися в результаті того, що регулярність або розмір виплат будуть вищі, ніж за оціночними даними. Страхові випадки мають випадковий характер, і фактична

кількість і сума виплат будуть із року в рік відрізнятися від даних, передбачених страховими моделями.

Як показує досвід, чим більший портфель подібних договорів страхування, тим менша відносна мінливість очікуваного результату. Крім того, якщо портфель договорів страхування є більш диверсифікованим, зміни в якій-небудь з його підгруп матимуть менший вплив на портфель у цілому.

Для оцінки залежності збитків, які виникли, але не заявлені по видам страхування, за якими резерв розраховується з використанням актуарних методів були використані наступні припущення:

- збільшення резервів на покриття збитків по нерегульованих вимогах на 5%, для того щоб проаналізувати ефект змін в оцінках резерву збитків по нерегульованих вимогах;

- збільшення кожного з кумулятивних коефіцієнтів розвитку збитковості протягом звітного періоду у середньому на 1%.

По результатах аналізу залежності від використаних припущень резерву збитків, які виникли, але не заявлені по видам страхування, за якими резерв розраховується з використанням актуарних методів, зміна резерву в порівнянні з базовим сценарієм є несуттєвою станом на 31 грудня 2020 року та 31 грудня 2019 року [22].

Для видів страхування, за якими резерв збитків, які виникли, але не заявлені розраховується методом фіксованого відсотка (страхування вогневих ризиків, страхування фінансових ризиків, страхування відповідальності третіх осіб, страхування залізничного транспорту), аналіз залежності резерву від використаних припущень не проводився.

Компанія прийняла рішення не наводити розкриття щодо розвитку збитковості, оскільки невизначеність щодо суми та строків відшкодувань за страховими договорами, як правило, вирішується протягом одного року.

Управління капіталом компанії спрямоване на досягнення наступних цілей: дотримання вимог до капіталу, встановлених страховим регулятором і забезпечення здатності компанії функціонувати в якості безперервно діючого

підприємства.

Таким чином, страхова компанія контролює страховий ризик з метою негативних впливів на фінанси шляхом:

- стратегії андеррайтингу та проактивного моніторингу ризику. Компанія встановлює лімітмаксимально можливої суми страхових збитків, які вона може відшкодувати, і передає відповідні контрольні повноваження співробітникам з урахуванням їх професійної компетентності. Оцінка потенційних нових продуктів проводиться з метою всебічного аналізу пов'язаних із ними ризиків і виправданості таких ризиків з точки зору майбутніх доходів.

- укладання відповідних договорів перестраховання. Компанія прагне диверсифікувати діяльність з перестраховання, використовуючи як договори облігаторного перестраховання, так і договори факультативного перестраховання. Керівництво аналізує концентрацію страхового ризику за напрямками страхової діяльності.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі розкрито сутність фінансових ресурсів страховика, джерела та механізм їх формування.

Фінансові ресурси страховика – це сукупність грошових коштів, які тимчасово перебувають в обігу страховика і він їх використовує для здійснення фінансової, страхової та інвестиційної діяльності.

Власний, залучений і позиковий капітали є джерелами фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси страховика самі по собі є показниками фінансової стійкості страхової компанії. Їх обсяг повинен відповідати критеріям повного, своєчасного і якісного виконання страхових зобов'язань страховика.

Розмір капіталу страхової компанії залежить від поточних вимог державного законодавства та держави до страховика. Щоб мати гарантію фінансової безпеки, розмір власного капіталу повинен бути достатнім, тому він повинен бути розпланованим і контролюватись.

Також, в роботі проаналізовано формування фінансових ресурсів страхової компанії ПАТ СК «Українська страхова група» за 2020, 2021, 2022 роки і фактори, які вплинули на їх утворення за досліджуваний період, оцінено власний капітал, а також досліджено доходи та витрати даної страхової компанії, визначено, що компанія здійснює свою роботу на хорошому рівню, щоб триматись у стійкому положенні на ринку, проте має у своїй діяльності недоліки, але завдяки певним рекомендаціям для покращення своєї роботи, компанія може успішно розвинути себе на українському ринку.

У результаті написання роботи виявили основні зовнішні проблеми організації фінансів страховика, а саме нерозвиненість та нестабільність ринків, суттєвий вплив оновленої нормативно-правової бази, конкуренція на страховому ринку та з'ясували, які є шляхи удосконалення адміністрування фінансовими джерелами страховика – це постійний моніторинг фінансового становища

компанії, впровадження новітніх систем організацій ризиками, підвищення фінансових результатів та рентабельності роботи компанії.

В цілому, наявність та ефективне використання фінансових ресурсів є визначальними для забезпечення успішної діяльності страхової компанії та задоволення потреб її клієнтів.

Основними напрямками вдосконалення управління фінансовими джерелами страхових компаній є: удосконалення системи формування фінансових ресурсів, системи управління активами та витратами.

Удосконалення системи утворення фінансових ресурсів включає у себе оптимізацію структури джерел коштів та ріст ліквідності та прибутковості. Тут важливо зберегти оптимальне співвідношення особистих та позикових котів і диверсифікувати джерела фінансування.

Удосконалена система адміністрування активами включає ріст ефективності розподілу фінансових ресурсів, зменшення ризиків та забезпечити прибутковість. Цей напрямок розробляє ефективну стратегію по інвестиції, яка враховує особливість страхового бізнесу.

Удосконалена система контролю витрат означає зменшення витрат на страхову діяльність без зменшення якості страхових послуг. Цей напрямок впроваджує сучасні технології, автоматизує процеси та підвищує продуктивність праці.

Реалізація даних інструкцій вимагає від страхових компаній застосування новітніх методів управління фінансовими ресурсами та впровадження інформаційних технологій.

Таким чином, певні заходи щодо поліпшення адміністрування фінансовими джерелами страхових компаній можуть бути різними і повинні розроблятися із врахуванням індивідуальної особливості кожної компанії.

Однак є кілька загальних рекомендацій, які допоможуть усім страховим компаніям:

- для своєчасного виявлення проблем і прийняття необхідних заходів необхідно постійно аналізувати фінансове становище компанії;

- потрібно розробити та впровадити ефективні системи адміністрування ризиками, щоб зменшити негативний вплив непередбачуваних подій;
- для підвищення ефективності роботи компанії необхідно постійно вдосконалювати систему управління персоналом.

Поліпшення управління фінансовими джерелами це складне завдання, що потребує від страхових компаній великих зусиль та витрат. Але вдала реалізація цих завдань однозначно підвищить ефективність управління фінансами страховика в сучасних умовах.

У контексті повномасштабного вторгнення Росії, економіка України потребує додаткового стимулювання, і одним зі способів досягнення цієї мети є повернення інвестицій. Страхові компанії є одними з найбільших інвесторів у всьому світі. Збільшення обсягу інвестицій може бути досягнуто через ефективне використання фінансових ресурсів українських страхових компаній. Компанії мають інвестиційні можливості завдяки природі страхування, що дозволяє їм працювати з коштами, які надходять від страхувальників, протягом певного періоду часу. Підвищення ефективності інвестиційної діяльності страховиків у відповідь на сучасні умови дозволить компаніям зайняти сильну конкурентну позицію, отримати значний фінансовий результат і водночас сприятиме розвитку страхового ринку. Цей фактор є ключовим для відновлення економіки України і сприятиме її інтеграції в європейський економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України №1909-IX від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320> (дата звернення: 21.03.2024).
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закону України від 12.07.2001 р. № 2664-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення: 21.04.2024).
3. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya> (дата звернення: 21.04.2024).
4. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій: навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська. Дніпро: Пороги, 2019. с. 198
5. Александрова М. М. Страхування: навч.-метод. посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
6. Баранов А.Л. Фінанси страхових організацій. Практикум: навч. посіб. / А.Л. Баранов, О.В. Баранова. Київ: КНЕУ, 2012. 215 с.
7. Борисюк О.В. Страховий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.
8. Братюк В.П. Сучасний стан страхового ринку в Україні. *Економіка та управління підприємствами. Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка». Вип. 12. 2022. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/244/239> (дата звернення: 01.03.2024).
9. Віленчук О.М. Інноваційні стратегії управління діяльністю страхових компаній: міжнародний та національний контексти. *Науковий вісник Хесонського державного університету*. 2021. Випуск 41. С.65-70.
10. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посіб. 3-тє видання, стереотипне. Львів: «Новий світ – 2000», 2006. 480 с.

11. Войтко Є. М., Матвійчук Л. О. Теоретичні аспекти формування фінансових ресурсів страхової компанії. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць молодих вчених та студентів*. Том 1 / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький: ХНУ. 2018. С. 37–39.

12. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. К.: КНЕУ, 2007. 328 с.

13. Гаманкова О.О. Страхування як вид підприємницької діяльності на ринку фінансових послуг: зміст та необхідність законодавчого визначення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. №80. 2005. С.48-51

14. Говорушко Т.А. Стецюк В.М., Толстенко О.Ю. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку: монографія. К. : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.

15. Говорушко Т.А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку: монографія/ Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко: Національний університет харчових технологій. Київ: НУХТ, 2012. 376 с.

16. Гудзинська Л.Ю., Грипа В.А. Інвестиційна діяльність страхових компаній в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-138>

17. Дем'янчук М. А., Маслій Н. Д., Сучасні тренди розвитку страхового ринку України в умовах посилення професійної відповідальності. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Том 21. Вип. 1 (50)60 [URL: http://rinek.onu.edu.ua/article/view/270405/282542](http://rinek.onu.edu.ua/article/view/270405/282542) (дата звернення: 02.04.2024).

18. Длугопольський О.В., Хропонюк Д.О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 118-126.

19. Коцюрба О.Ю., Насипайко Д.С. Страховий ринок України: сучасний

стан та проблеми розвитку. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*, 2020, вип. 5(38). С.284-291.

20. Лаврук Н. А., Русул Л. В. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій. *Мукачівський Державний Університет*. 2018. №15. С. 679–687.

21. Марина, А., Пеценко, М. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2023. №5 (05), С. 44-51.

22. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №11. С. 32–35.

23. Нагайчук Н.Г. Фінанси страхових компаній: навч. посібник / Н.Г. Нагайчук, О.О. Гончаренко; Ун-т банківської справи НБУ. Київ: УБС НБУ, 2010. 527 с.

24. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU (дата звернення: 02.05.2024).

25. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 19.03.2024)

26. Огляд небанківського фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 19.03.2024)

27. Офіційний сайт ПАТ «СК «УСГ». URL: <https://www.usg.ua/> (дата звернення: 19.03.2024)

28. Показники діяльності страхових компаній. Наглядова статистика. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>. (дата звернення: 10.05.2024).

29. Попович, Д., Гладкий, С., Працьовитий, Т. Тенденції розвитку страхового ринку України на сучасному етапі. *Молодий вчений*, 2019. №11 (75), 596-602.

30. Попович, Д., Біда, М., Закорко, К. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*, 2023 (115), 110-114.

31. Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Кондратенко Ю.С. Розвиток інтернет-страхування у нових умовах. *Науковий погляд: економіка та управління*. № 2 (72) / 2021.С.102-108

32. Приказюк Н., Щука Ю. Оцінка фінансової стійкості страхових компаній в умовах нових викликів. *Економічний аналіз*. 2023. Том.33. №2. С.110-120.

33. Сайт Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com/news?t15> (дата звернення: 19.03.2024)

34.Світлична О. С. Сташкевич Н. М. Управління фінансами страхових організацій : навч. пос. Одеса: Атлант, 2015 258 с.

35.Федишин М.П., Попова Л.В., Верещагіна О.Ю. Сучасні реалії ризик-менеджменту в страхових компаніях. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2021. Вип. 61. С.227-233. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/61_2021/43.pdf (дата звернення: 19.03.2024)

36. Фисун В. І., Ярова Г. М. Страхування. навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 232 с.

37. Фінанси страхових організацій: у схемах і таблицях: навч. посібник / укл.: М.П.Федишин, Л.В. Попова, С.С. Кучерівська. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2023. 228 с

38. Фінансова звітність ПАТ «СК «УСГ». URL: <https://www.usg.ua/about/financial-information/financial-statements/> (дата звернення: 19.03.2024)

39.Чайковська В. П. Управління фінансами страхових організацій: методологічний аспект. 2011. № 8. С. 320-326.

40. Шірінян Л. В., Шашенко О., Шірінян А. Економіко-правовий аналіз розміщення страхових резервів страхових компаній і перестрахування у нерезидентів . *Бізнес-Інформ*. 2019. №7. С. 250-260.

41. Яременко В.Г., Салманов Н.М огли Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*.2018. Випуск 19. Частина 3. С.198-162

42. Sosnovska, O., & Horach, I. (2021). Особливості управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(7), 103-114. <https://doi.org/10.32750/2021-0109> (дата звернення: 19.03.2024)

43. Nikolaieva A. The insurance services market in Ukraine: problems and determinants of development in the conditions of digitization of the economy. *Економічний форум* 2/2023. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/406/395 (дата звернення: 11.03.2024).

44. Trends In The Development Of The Ukrainian Insurance Market. URL: <http://tr.knute.edu.ua> (дата звернення: 02.04.2024).

45. Global Reinsurance Market Report: Reinsurers' Capital & Profitability. URL: <https://beinsure.com/reinsurance-market-capital-profitability/> (дата звернення: 15.03.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А.1

ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
(в тисячах гривень)

Підприємство: ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група» Територія: Соломкинський р-н м. Києва, Україна Організаційно-правова форма господарювання: Акціонерне товариство Вид економічної діяльності: Інші види страхування, крім страхування життя Одиниці виміру: тис. грн. без десятичного знаку Адреса, телефон: 03038 КМІП, КМІП 38, Федорова Івана, буд.32, м.А (044) 237-02-78, (044) 237-02-55 Складено (зроблено позначку «є» у відповідній колонці) За положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку За міжнародними стандартами фінансової звітності	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРВСУ за КОАТУУ за КОСКИГ за КМІД	<table border="1"> <tr><th colspan="3">Коди</th></tr> <tr><td>2021</td><td>12</td><td>31</td></tr> <tr><td colspan="3">30859324</td></tr> <tr><td colspan="3">8038200000</td></tr> <tr><td colspan="3">230</td></tr> <tr><td colspan="3">65.12</td></tr> </table>	Коди			2021	12	31	30859324			8038200000			230			65.12		
	Коди																			
	2021	12	31																	
	30859324																			
	8038200000																			
230																				
65.12																				
		V																		

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форми N 1

Код по ДСУД

1801001

Актив	Примітка	Код радян	31 грудня 2020 року	31 грудня 2021 року
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	5	1000	6 593	4 726
первісна вартість	5	1001	13 607	13 620
накопичена амортизація	5	1002	(7 014)	(8 894)
Нематеріальні капітальні інвестиції		1005	-	-
Основні засоби	6	1010	27 263	20 283
первісна вартість	6	1011	74 136	60 800
знос	6	1012	(46 873)	(40 517)
Інвестиційна нерухомість		1015	-	-
Довгострокові бізнесні активи		1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	11	1030	-	11 220
інші фінансові інвестиції	11	1035	53 901	339 613
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	-	-
Відстрочені податкові активи	24	1045	16 067	19 831
Відстрочені асесуційні витрати ¹	7	1060	121 201	165 111
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	8	1065	508 270	641 609
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I ²		1095	728 258	1 202 375
II. Оборотні активи				
Залишки		1100	431	343
Поточні бізнесні активи		1110	-	-
Дебіторська заборгованість		1115	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	9	1125	12 924	17 559
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами з бюджетом	9	1135	34	4
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	9	1140	6 780	19 432
Інші поточні дебіторська заборгованість	9	1155	33 281	31 070
Поточні фінансові інвестиції	10	1160	357 146	296 167
Гроші та їх еквіваленти	10	1165	526 805	273 010
Готівка	10	1166	47	10
Рахунки в банках	10	1167	526 758	273 000
Витрати майбутніх періодів		1170	-	-
Частка перестрахованих у страхових резервах ¹	13	1180	3 089 631	1 094 812
у тому числі в резервах довгострокової зобов'язань		1181	-	-
резерв збитків або резерв належних витрат	13	1182	3 041 538	1 042 717
резерв випробованих премій	13	1183	48 093	52 095
інших страхових резервах		1184	-	-
Інші оборотні активи		1190	-	-
Усього за розділом II ²		1195	4 027 042	1 735 641
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	11	1200	584	6 312
Баланс		1300	4 755 891	2 944 328

Продовження дод.А.1

ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
(в тисячах гривень)

Назва	Примітка	Код радян	31 грудня 2020 року	31 грудня 2021 року
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	12	1400	278 659	278 659
Резерви до незареєстрованого статутного капіталу		1401	-	-
Капітал у дооцінках		1405	3 528	-
Додатковий капітал		1410	81 941	81 941
Емісійний дохід		1411	16 341	16 341
Резервний капітал		1415	92 959	103 345
Нерозподілений прибуток (залежний збиток)		1420	127 249	88 494
Неоплачений капітал		1425	-	-
Висучений капітал		1430	-	-
Інші резерви	13	1435	26 863	24 171
Усього за рядком I		1495	611 199	576 810
II. Договірні зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання		1500	-	-
Договірні кредити банків		1510	-	-
Інші договірні зобов'язання		1515	-	-
Договірні забезпечення		1520	-	-
Цільове фінансування		1525	-	-
Страхові резерви*	13	1530	2 568 568	2 144 330
У тому числі резерви договірних зобов'язань		1531	-	-
резерв збитків або резерв наліжних виплат	13	1532	2 421 524	1 481 827
резерв невиконаних премій	13	1533	137 034	662 473
інші страхові резерви		1534	-	-
Усього за рядком II*		1595	2 568 568	2 144 330
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків		1600	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за договірними зобов'язаннями		1610	-	-
заборги, роботи, послуги	14	1613	564	984
розрахунок з бюджетом	14	1620	18 928	19 380
у тому числі з податку на прибуток		1621	18 928	19 380
розрахунок зі страхування		1623	-	-
розрахунок з оплати праці	14	1630	136	160
Поточна кредиторська зборгованість за одержаними авансами	14	1635	17 731	21 208
Поточна кредиторська зборгованість за розрахунками з ув'язаними		1640	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за страховою діяльністю		1650	-	-
Поточні забезпечення	14	1655	4 946	7 204
Довідні зобов'язання в періоді		1660	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків		1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	14	1690	13 189	174 272
Усього за рядком III		1695	176 124	221 188
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття				
Банківські		1700	-	-
Всього		1900	4 255 891	2 944 328

* Відстрочені податкові зобов'язання, відображені у рядку 1008, включають договірну частину в розмірі 536 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 164 373 тис. грн (2020: договірну частину в розмірі 2 342 тис. грн та короткострокову частину в розмірі 118 059 тис. грн). Частка порозрахункова у страхових резервах, відображена у рядку 1190, на 31 грудня 2021 р., включає договірну частину в розмірі 21 524 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 1 073 280 тис. грн. (2020: договірну частину в розмірі 171 56 тис. грн та короткострокову частину в розмірі 1 073 493 тис. грн). Відсоткова ставка на 31 грудня 2021 р. поборотної частки Компанії становить 1 009 332 тис. грн. (2020: 821 392 тис. грн), а її оборотна ставка становить 1 878 884 тис. грн. (2020: 4 133 740 тис. грн).

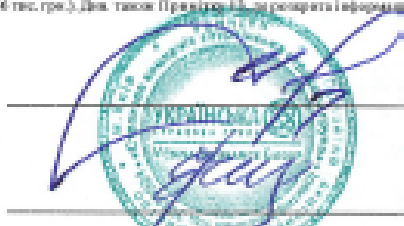
Страхові резерви, відображені у рядку 1530, на 31 грудня 2021 р. включають договірну частину в розмірі 1 099 088 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 1 469 480 тис. грн. (2020: договірну частину в розмірі 232 816 тис. грн та короткострокову частину в розмірі 1 236 732 тис. грн). Відсоткова ставка на 31 грудня 2021 р. договірної частини Компанії становить 1 099 088 тис. грн. (2020: 816 816 тис. грн), а її оборотна частини становить 1 267 838 тис. грн. (2020: 3 911 854 тис. грн.). Див. також Примітки 15 та розкриття інформації про подання відстрочених податкових виплат, страхових резервів та частки порозрахункова в них.

Керівник

П. О. Нелга

Головний бухгалтер

О. С. Федотова

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГО»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
(в тисячах гривень)

Пасив	Примітка	Код рилка	31 грудня 2021 року	31 грудня 2022 року
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	12	1400	278 659	278 659
Капітал у дооцінках		1405	-	-
Долгований капітал		1410	81 941	81 941
Емісійний дохід		1411	16 241	16 241
Резервний капітал		1415	103 345	106 526
Нерозподілений прибуток (нескоритий збиток)		1420	88 694	136 671
Неоплачений капітал		1425	-	-
Видучений капітал		1430	-	-
Інші резерви	13	1435	24 171	-
Усього за розділом I		1495	576 810	643 797
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання		1500	-	-
Довгострокові кредити банків		1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання		1515	-	-
Довгострокові забезпечення		1520	-	-
Цільове фінансування		1525	-	-
Страхові резерви ¹	13	1530	2 144 330	2 140 410
у тому числі: резерви довгострокових зобов'язань		1531	-	-
резерв збитків або резерв несплачених виплат	13	1532	1 481 857	1 152 917
резерв несплачених премій	13	1533	662 473	987 493
інші страхові резерви		1534	-	-
Усього за розділом II¹		1595	2 144 330	2 140 410
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків		1600	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за довгостроковими зобов'язаннями		1610	-	-
товари, роботи, послуги	14	1615	964	2 867
розрахунками з бюджетом	14	1620	19 380	6 891
у тому числі з податку на прибуток		1621	19 380	6 891
розрахунками зі страхування		1625	-	-
розрахунками з оплати праці	14	1630	160	98
Поточна кредиторська зборгованість за одержаними авансами	14	1635	21 208	29 116
Поточна кредиторська зборгованість за розрахунками з учасниками		1640	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за страховим діяльністю		1650	-	-
Поточні забезпечення	14	1660	7 204	8 694
Доходи майбутніх періодів		1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків		1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	14	1680	134 272	605 972
Усього за розділом III¹		1695	223 168	653 558
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами збиття		1700	-	-
Всього		1900	2 944 328	3 437 765

¹ Відстрочені податкові витрати, відображені у рядку 1060, включають довгострокову частину в розмірі 14 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 169 400 тис. грн (2021: довгострокова частину в розмірі 350 тис. грн, та короткострокову частину в розмірі 164 573 тис. грн). Частка короткострокової у страхових резервах, відображена у рядку 1180, на 31 грудня 2022 р. становить відповідно частину в розмірі 71 451 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 428 947 тис. грн. (2021: довгострокова частину в розмірі 21 552 тис. грн, та короткострокову частину в розмірі 1 072 280 тис. грн). Відповідно, станом на 31 грудня 2022 р. необоротні активи Компанії складають 766 285 тис. грн. (2021: 1 029 341 тис. грн.), а в оборотні активи складають 2 665 348 тис. грн. (2021: 1 888 513 тис. грн.).

Страхові резерви, відображені у рядку 1530, на 31 грудня 2022 р. включають довгострокову частину в розмірі 177 429 тис. грн і короткострокову частину в розмірі 1 962 981 тис. грн. (2021: довгострокова частину в розмірі 1 099 680 тис. грн, та короткострокову частину в розмірі 1 044 659 тис. грн.). Відповідно, станом на 31 грудня 2022 р. довгострокові зобов'язання Компанії складають 177 429 тис. грн. (2021: 1 099 680 тис. грн.), а в поточні зобов'язання складають 2 666 539 тис. грн. (2021: 1 287 838 тис. грн.). Док. таблиця Прозвітну 13, до розкриття інформації про поділи відстрочених комісійних витрат, страхових резервів та частки перестраховиків в них.

Керівник

П. О. Нельга

Головний бухгалтер

О. С. Федотова

ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
(в тисячах гривень)

Підприємство: ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРРКОВ

Коди		
2021	12	31
30889524		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік

Форма N 2

Код по ДКУД

1801003

I ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Примітка	Код	2021 рік	2020 рік
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15	2000	1 494 200	1 348 783
Чисті зароблені страхові премії	15	2010	1 494 200	1 348 783
Премії підписки, валова сума	15	2011	2 347 065	1 913 206
Премії, переказні у перестраховування	15	2012	731 428	524 811
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	15	2013	125 439	63 064
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	15	2014	4 002	23 452
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	16	2050	(94 377)	(80 134)
Чисті повнесові збитки за страховими виплатами	17	2070	(653 961)	(601 319)
Валовий:				
прибуток		2090	745 862	667 330
збиток		2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань		2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	18	2110	(49 163)	42 333
Зміна інших страхових резервів, валова сума	18	2111	1 949 677	(2 684 366)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	18	2112	(1 998 840)	2 726 699
Інші операційні доходи	19	2120	154 678	3 108
Адміністративні витрати	20	2130	(105 722)	(84 056)
Витрати на збут	21	2150	(682 535)	(574 402)
Інші операційні витрати	22	2180	(16 188)	(5 281)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток		2190	46 932	49 032
збиток		2195	-	-
Дохід від участі в капіталі		2200	-	-
Інші фінансові доходи	23	2220	82 706	165 169
Інші доходи	23	2240	4 301	25 087
Фінансові витрати	23	2250	-	(7 282)
Витрати від участі в капіталі	11	2255	(1 585)	-
Інші витрати	23	2270	(40 265)	(70 783)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток		2290	92 089	161 223
збиток		2295	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	24	2300	(70 884)	(95 819)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування		2305	-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток		2350	21 205	65 404
збиток		2355	-	-

ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
(в тисячах гривень)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код	2021 рік	2020 рік
1	2	3	4
Доходівка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Доходівка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2448	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2354, 2355 та 2460)	2465	21 205	65 404

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код	2021 рік	2020 рік
1	2	3	4
Матеріальні витрати	2505	5 538	5 197
Витрати на оплату праці	2505	190 206	161 019
Відрахування на соціальні заходи	2510	35 296	29 977
Амортизація	2515	10 460	9 717
Інші операційні витрати	2520	1 311 223	1 139 282
Разом:	2550	1 552 783	1 345 192

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Найменування показника	Код	2021 рік	2020 рік
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	2615	-	-
Дивиденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

П.О. Нельга

Головний бухгалтер

О.С. Федотенко

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
(в тисячах гривень)

Підприємство: Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ»

Дата (рік, місяць, число)
за СДРЧОУ

Код		
2022	12	31
30899524		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)

за 2022 рік

Форма № 2

Код по ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Примітка	Код	2022 рік	2021 рік
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		2000	-	-
Часті зароблені страхові премії	15	2010	1 919 204	1 494 200
Премії підписки, валова сума	15	2011	3 167 510	2 347 065
Премії, перелані у перестраховування	15	2012	(886 694)	(731 428)
Зниж резерву незароблених премій, валова сума	15	2013	(325 019)	(125 439)
Зниж частки перестраховників у резерві незароблених премій	15	2014	(36 593)	4 002
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	16	2050	(146 148)	(94 377)
Часті понесені збитки за страховими виплатами	17	2070	(596 813)	(653 961)
Валовий:				
прибуток		2090	1 176 243	745 862
збиток		2095	-	-
Дохід (втрата) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань		2105	-	-
Дохід (втрата) від зміни інших страхових резервів	18	2110	(229 283)	(49 163)
Зниж інших страхових резервів, валова сума	18	2111	370 166	1 949 677
Зниж частки перестраховників в інших страхових резервах	18	2112	(509 449)	(1 908 840)
Інші операційні доходи	19	2120	199 349	154 671
Адміністративні витрати	20	2130	(105 466)	(105 722)
Витрати на збут	21	2150	(1 132 433)	(682 535)
Інші операційні витрати	22	2180	(15 441)	(16 188)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток		2190	-	46 932
збиток		2195	(107 051)	-
Дохід від участі в капіталі		2200	-	-
Інші фінансові доходи	23	2220	274 317	82 706
Інші доходи	23	2240	13 049	4 301
Фінансові витрати	23	2250	-	-
Врати від участі в капіталі	11	2355	-	(1 585)
Інші витрати	23	2370	-	(40 265)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток		2390	180 315	92 089
збиток		2395	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	24	2300	(95 304)	(70 884)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування		2305	-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток		2350	85 011	21 205
збиток		2355	-	-

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
(в тисячах гривень)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття 1	Код 2	2022 рік 3	2021 рік 4
Доходка (уаднка) необоротних активів	2400	-	-
Доходка (уаднка) фінансових інструментів	2403	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	85 011	21 205

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття 1	Код 2	2022 рік 3	2021 рік 4
Матеріальні витрати	2500	4 539	5 598
Витрати на оплату праці	2505	243 242	190 206
Відрахування на соціальні заходи	2510	45 858	35 296
Амортизація	2515	6 095	10 460
Інші операційні витрати	2520	1 696 587	1 311 223
Разом:	2550	1 996 321	1 552 783

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Найменування показника 1	Код 2	2022 рік 3	2021 рік 4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

П. О. Нельга

Головний бухгалтер

О. С. Федотова

Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року
(в тисячах гривень)

Підприємство: ПАТ «Страхова компанія «Укробліва» страхової групи

Дата (рік, місяць, число)
за СДРПОУ

Код		
2020	12	31
30839524		

Звіт про власний капітал
за 2020 рік

Форма № 4

Код по ДКУД

1801005

Стаття	Код	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілені результати	Повний чистий капітал	Власний капітал	Інші резерви	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Залишок на 31 грудня 2019 року	4000	278 659	3 528	81 941	92 959	72 088	-	-	16 620	545 795
Коректування:										
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4030	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на початок року	4095	278 659	3 528	81 941	92 959	72 088	-	-	16 620	545 795
Частий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	65 404	-	-	-	65 404
Інший сукупний дохід (збиток) за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Результат прибутку:										
Виплата власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований прибуток (збиток) статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Внесок учасників:										
Внесок до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Потенційна зборговість з прибутку	4245	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення капіталу:										
Видучення акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Перекласифікація випущених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання випущених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	(10 243)	-	-	10 243	-
Разом зміни в капіталі	4295	-	-	-	-	55 161	-	-	10 243	65 404
Залишок на 31 грудня 2020 року	4300	278 659	3 528	81 941	92 959	127 249	-	-	26 863	611 199

Керівник

П. О. Нельга

Головний бухгалтер

О. С. Федотов

Підприємство: ПАТ «Строєво-коопатів» Українська страхова група

Дата (рік, місяць, число)
за СДРНСОУ

Код		
2021	12	31
30139534		

Звіт про власний капітал
за 2021 рік
Форма № 4

Код по ДКУД

1801005

Стаття	Код	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Неоплачений капітал	Видучений капітал	Інші резерви	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Залишок на 31 грудня 2020 року	4000	278 659	3 528	81 941	92 959	127 349	-	-	26 863	611 199
Коригування :										
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4050	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на початок року	4095	278 659	3 528	81 941	92 959	127 349	-	-	26 863	611 199
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	21 205	-	-	-	21 205
Інші сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку :										
Виплата власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	(55 594)	-	-	-	(55 594)
Спрямування прибутку до статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	10 386	(10 386)	-	-	-	-
Внески та виплати :										
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучений капітал :										
Випуск акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж новоприданих акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання новоприданих акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	(3 528)	-	-	6 220	-	-	(2 692)	-
Різниця зміни в капіталі	4295	-	(3 528)	-	10 386	(38 585)	-	-	(2 692)	(34 389)
Залишок на 31 грудня 2021 року	4300	278 659	-	81 941	103 345	88 694	-	-	24 171	576 810

Керівник

П.О. Нелга

Головний бухгалтер

О.С. Федотов

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
(в тисячах гривень)

Підприємство: Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ»

Дата (рік, місяць, число)
за СДРПОУ

Код		
2022	12	31
30859524		

Звіт про власний капітал
за 2022 рік
Форма N 4

Код по ДКУД

1801005

Стаття	Код	Зареєстрований капітал	Капітал у довіреність	Додатковий капітал	Резервний капітал	Перешкоджений прибуток	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Інші резерви	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Залишок на 31 грудня 2021 року	4000	278 659	-	81 941	103 345	88 694	-	-	24 171	576 810
Коригування :										
Зміна об'ємної політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4050	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Скорегований залишок на початок року	4095	278 659	-	81 941	103 345	88 694	-	-	24 171	576 810
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	85 011	-	-	-	85 011
Інші сукупний довід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку :										
Виплати власникам (дивіденди) (Примітка 12)	4200	-	-	-	-	(18 024)	-	-	-	(18 024)
Створення резерву до статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу (Примітка 12)	4210	-	-	-	3 181	(3 181)	-	-	-	-
Внески учасників :										
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Повищення зберігаючої частини капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу :										
Висуні акції (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Переворотні викуплені акції (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Позначення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі (Примітка 13)	4290	-	-	-	-	24 171	-	-	(24 171)	-
Рахунок зміни в капіталі	4295	-	-	-	3 181	87 977	-	-	(24 171)	66 987
Залишок на 31 грудня 2022 року	4300	278 659	-	81 941	106 526	176 671	-	-	-	643 797

Керівник

П. О. Нелюба

Головний бухгалтер

О. С. Федотова

АНОТАЦІЯ

Паскарюк М.М. Сутність фінансів страховика та особливості їх організації. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні аспекти організації фінансів страхової компанії. Визначено суть, структуру, механізм формування фінансів страхової компанії. Здійснено оцінку формування фінансів на прикладі ПАТ «СК «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА», а також запропоновані напрями щодо підвищення ефективності управління фінансами страхової компанії.

Ключові слова: страхова компанія, фінансові ресурси, власний капітал, залучені ресурси, запозичені ресурси, активи страховика, фінансові результати.

ABSTRACT

Paskariuk M.M. The essence of the insurer's finances and the peculiarities of their organization. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The theoretical and practical aspects of the organization of the insurance company's finances are investigated in the qualification work. The essence, structure, mechanism of formation of insurance company's finances are defined. An assessment of the formation of finances was carried out on the example of PJSC «IC «UKRAINIAN INSURANCE GROUP», as well as proposed directions for improving the efficiency of the insurance company's financial management.

Keywords: insurance company, financial resources, equity capital, borrowed resources, borrowed resources, assets of the insurer, financial results.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело. _____ М.М. Паскарюк